

**Науково-педагогічний проект
«Інтелект України»**

ГЕОГРАФІЯ

**Навчальна програма
для закладів загальної середньої освіти,
що працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»**

6—9 класи

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма з географії розроблена на основі положень Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, згідно з яким шкільна географічна освіта є складовою освітньої галузі «Природознавство», та відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016), якими передбачено нові освітні стандарти, пов'язані з реалізацією компетентнісного підходу щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя.

Пріоритетна мета вивчення географії в основній школі — формування в учнів географічної картини світу. Загальноосвітня цінність географії полягає у формуванні світоглядного розуміння природи Землі, її географічної оболонки як природного та природно-техногенного середовища, у якому існує людина. **Реалізація компетентнісного підходу забезпечується** формуванням не лише знань, а й способів діяльності, здатності застосовувати вивчене у різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях, висловлювати власні судження, обґрунтовуючи їх, здійснювати логічні міркування, оцінювальні дії, формулювати висновки тощо.

Компетентнісний потенціал предмета

1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою	<p>Уміння: усно й письмово тлумачити географічні поняття, факти, явища, закони, теорії; описувати (усно чи письмово) географічні об'єкти, процеси, явища, послугуючись багатим арсеналом мовних засобів — термінами, поняттями тощо; обговорювати проблеми географічного змісту глобального та регіонального рівня.</p> <p>Ставлення: усвідомлювати значущість здобутків географічної науки, зокрема пошанування досягнень українських учених; прагнення до розвитку української термінологічної лексики в системі географічних наук.</p> <p>Навчальні ресурси: навчальні, науково-популярні, художні тексти про природу, дослідницькі проекти в галузі географії, усні / письмові презентації їх результатів</p>
--	--

<p>2. Спілкування іноземними мовами</p>	<p>Уміння: використовувати іншомовні навчальні джерела для отримання інформації географічного змісту; описувати іноземними мовами, аналізувати та оцінювати роль природних явищ у сучасному світі, доречно використовувати географічні поняття та найуживаніші терміни в усних чи письмових текстах, читати та тлумачити географічну термінологію іноземною мовою.</p> <p>Ставлення: зацікавленість інформацією географічного змісту іноземною мовою; розуміння глобальних проблем людства і прагнення долучитися до їх розв'язання, зокрема і з допомогою іноземних мов.</p> <p>Навчальні ресурси: довідкова література, онлайнові перекладачі, іншомовні сайти, статті з іншомовної вікіпедії, іноземні підручники й посібники</p>
<p>3. Математична компетентність</p>	<p>Уміння: застосовувати математичні методи для розв'язання географічних проблем і задач, розуміти й використовувати математичні моделі природних та суспільних явищ і процесів.</p> <p>Ставлення: усвідомлення варіативності та значущості математичних методів у розв'язанні географічних проблем і задач.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання на виконання обчислень, аналіз та обробка статистичної інформації, поданої в різних формах (картографічній, табличній, графічній)</p>
<p>4. Основні компетентності у природничих науках і технологіях</p>	<p>Уміння: пояснювати явища в живій природі, використовуючи наукове мислення; самостійно чи в групі досліджувати живу природу, аналізувати й визначати проблеми довкілля;</p>

	<p>оцінювати значення географії для сталого розвитку та розв’язання глобальних проблем.</p> <p>Ставлення: відповідальність за ощадне використання природних ресурсів, екологічний стан у місцевій громаді, у країні та світі; готовність до розв’язання проблем, пов’язаних зі станом довкілля.</p> <p>Навчальні ресурси: географічні задачі, ситуативні вправи щодо розв’язання проблем стану довкілля, біорізноманіття, ощадного використання природних ресурсів тощо</p>
5. Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння: використовувати сучасні цифрові технології і пристрої для спостереження за довкіллям, явищами і процесами в суспільстві й живій природі; створювати інформаційні продукти (мультимедійна презентація, блог тощо) природничо географічного та суспільно-географічного спрямування; шукати, обробляти і зберігати інформацію географічного характеру, критично оцінюючи її.</p> <p>Ставлення: дотримання авторського права, етичних принципів поводження з інформацією; усвідомлення необхідності екологічних методів і засобів утилізації цифрових пристроїв.</p> <p>Навчальні ресурси: електронні картографічні джерела, електронні посібники, збірники задач, тести тощо</p>
6. Уміння вчитися впродовж життя	<p>Уміння: організовувати й оцінювати свою навчально-пізнавальну діяльність, зокрема самостійно чи в групі планувати й проводити спостереження або експерименти, реалізовувати проекти, ставити перед собою цілі й досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя.</p> <p>Ставлення: допитливість і спостережливість, готовність до інновацій.</p> <p>Навчальні ресурси: довідкова система програмних засобів</p>

<p>7. Ініціативність і підприємливість</p>	<p>Уміння: генерувати ідеї й ініціативи щодо проектної та винахідницької діяльності, ефективного використання природних ресурсів; прогнозувати вплив географічних процесів і закономірностей на розвиток технологій, нових напрямів підприємництва; нівелювати ризики й використовувати можливості для створення цінностей для себе та інших у довкіллі; керувати групою (надихати, переконувати й залучати до діяльності, зокрема природоохоронної чи наукової).</p> <p>Ставлення: відповідальність за ухвалення виважених рішень щодо діяльності в довкіллі, під час реалізації проектів і дослідницьких завдань.</p> <p>Навчальні ресурси: сайти підприємств, установ, організацій, екскурсії на сучасні підприємства, зустрічі з успішними бізнесменами</p>
<p>8. Соціальна та громадянська компетентності</p>	<p>Уміння: ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією географічних проектів, розв'язувати проблеми довкілля, залучаючи місцеву громаду.</p> <p>Ставлення: відстоювати власну позицію щодо ухвалення рішень у справі збереження й охорони довкілля, готовність брати участь у природоохоронних заходах; громадянська відповідальність за стан довкілля, пошанування розмаїття думок і поглядів; оцінювання внеску українських та іноземних учених і винахідників у суспільний розвиток.</p> <p>Навчальні ресурси: географічні задачі, інтернет-ресурси, посібники</p>

<p>9. Обізнаність та самовираження у сфері культури</p>	<p>Уміння: фіксувати унікальні об'єкти, явища та ландшафти Землі, їх естетичне значення, використовувати природні матеріали і засоби для втілення художніх ідей, пояснювати географічне підґрунтя відображення природи у творах мистецтва.</p> <p>Ставлення: усвідомлення причетності до національної і світової культури через вивчення географії і мистецтва; розуміння гармонійної взаємодії людини і природи.</p> <p>Навчальні ресурси: образотворчі, літературні та музичні твори</p>
<p>10. Екологічна грамотність і здорове життя</p>	<p>Уміння: працювати в команді під час реалізації географічних проектів, застосовувати набутий досвід задля збереження власного здоров'я та здоров'я інших, оцінювати значення географічної науки для забезпечення добробуту людей.</p> <p>Ставлення: турбота про здоров'я своє та інших людей, ціннісне ставлення до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти, усвідомлення важливості ощадного природокористування, пошанування внеску кожного / кожної в досягнення команди.</p> <p>Навчальні ресурси: кооперативне навчання, партнерські технології, проекти</p>

Шкільна географічна освіта спрямована на формування в учнів просторового уявлення про земну поверхню та розвиток умінь усвідомлено орієнтуватися в соціально-економічних, суспільно-політичних та екологічних подіях, що відбуваються в державі та світі. Географія є не тільки джерелом нових відомостей про Землю, а й основою для формування гуманістичного світогляду, виховання дбайливих господарів, любові до рідного краю, набуття вмінь і навичок адаптації до навколишнього середовища, адекватної поведінки в ньому.

Географічна освіта передбачає вирішення таких завдань:

- засвоєння знань про основні географічні поняття, закономірності розвитку, розміщення і взаємозв'язку природи, населення і господарства різних територій; природокористування та навколишнє середовище;
- оволодіння вміннями використовувати різні джерела географічної інформації — картографічні, статистичні, геоінформаційні ресурси — для пошуку, інтерпретації та демонстрації різноманітних географічних даних і формування в учнів на цій основі ключових компетенцій;
- виконання дій на основі застосування набутих географічних знань і попереднього досвіду;
- застосування географічних знань для пояснення та оцінки географічних процесів і явищ; розвиток пізнавального інтересу, інтелектуальних і творчих здібностей учнів у процесі географічних спостережень, вирішення проблемних завдань, самостійного набуття нових знань з географії;
- формування здатності й готовності до використання географічних знань та вмінь у повсякденному житті для адекватної соціально відповідальної поведінки в навколишньому середовищі, до збереження цього середовища, до адаптації проживання на певній території;
- самостійного оцінювання рівня впливу людини на природу, безпеки довкілля як сфери життєдіяльності людини; вирішення конкретних практичних завдань;
- формування екологічної культури, національної свідомості та почуття патріотизму, толерантного ставлення до інших народів, поваги до природних і культурних цінностей різних регіонів та країн світу.

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Структура і зміст програми з географії базуються на принципах неперервності й наступності шкільної географічної освіти, її інтеграції на основі внутрішньопредметних та міжпредметних зв'язків, гуманізації, гуманітаризації, урахування вікових можливостей учнів, практичної спрямованості. У програмі знайшли відображення наскрізні для шкільної географії змістові теми, зазначені в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти та наскрізні змістові лінії, передбачені Концепцією «Нової української школи».

Зміст програмного матеріалу з географії сприяє формуванню в учнів, крім предметної, також ключових компетентностей: уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математичної, соціальної, гендерної, громадянської, загальнокультурної, підприємницької, здоров'язбережувальної компетентностей. Концепцією

«Нової української школи» передбачається переорієнтація на результат освіти в діяльнісному вимірі, на зміщення акценту з накопичування знань, умінь і навичок на формування й розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід навчальної діяльності для вирішення конкретних проблем у практичних ситуаціях. За таких умов забезпечується не лише рівень опанування конкретного географічного змісту, а й здатність і готовність застосовувати загальнонавчальні й предметні знання та вміння.

У лівій колонці програми курсу зазначено очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів — знань, умінь та ціннісних ставлень. Крім того, наведено базовий мінімум географічної номенклатури.

Отримання очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів, зазначених у навчальній програмі (**знаннєвий, діяльнісний компоненти**) підтримується змістом програми, що спрямований на пояснення фактів, процесів, явищ, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, відкриття нових знань або способів дії, розв'язання проблем практичного характеру, робота з контурними картами тощо для забезпечення усвідомлення практичного значення вивченого, застосування набутих знань та вмінь у нестандартних, змінених умовах.

Окремі елементи змісту програми спрямовані на формування (**ціннісний компонент**) мотиваційної сфери (визначення потреб, мотивів, намірів, цілей, прагнень); соціальних цінностей (почуття патріотизму, національної самосвідомості); особистісних цінностей (гуманність, працелюбність, чесність тощо); соціальної поведінки; громадянської позиції, інших моральних якостей особистості, її поглядів, переконань, життєвих пріоритетів.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з географії здійснюється з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і передбачає диференційований підхід щодо його організації. Критерієм оцінювання роботи учнів є не стільки обсяг навчального матеріалу, що залишився в пам'яті, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, використовувати набуті знання в життєвих ситуаціях, уміння самостійно здобувати знання.

Окремі елементи географічних знань учні отримують в курсі «Людина і світ» (2–4 класи). Поглиблення цих знань відбувається під час вивчення курсу «Природознавство. Моя планета Земля» (5 клас).

Програма з географії в 6-му класі («Загальна географія») розрахована на 70 годин (2 години на тиждень). У процесі вивчення загальної географії в учнів формуються уявлення про Землю як природний комплекс, особливості земних оболонок та їх взаємозв'язки. Початковий курс географії також містить відомості про географічні подорожі та дослідження нашої планети, особливості зображення земної кулі на глобусі й карті, кількість і розміщення її населення,

людські раси, положення України та інших держав на політичній карті світу. Так, у 6-му класі розпочинається формування загальної географічної культури учнів і поступове навчання картографічної мови. Запропонований розподіл годин за розділами й темами є орієнтовним. Важливе місце в програмі належить практичним роботам з використанням різноманітних методів дослідження, які дозволяють обґрунтувати певні положення на основі набутих знань і умінь, а також спостережень і досліджень.

Резервну частину навчального часу вчитель може використати на свій розсуд з метою більш глибокого вивчення або повторення певного навчального матеріалу з урахуванням здібностей та навчальних можливостей учнів конкретного класу.

Програма для закладів загальної середньої освіти, які працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України», передбачає вивчення курсу «Загальна географія» на основі системного підходу з посиленою країнознавчою складовою розділу V «Планета людей». За рахунок резерву часу, який розподілено за календарним планом до кожного уроку, учні знайомляться з певними географічними особливостями (географічним образом) окремих країн.

Країни світу вивчають паралельно з основними темами змісту програми з широким використанням картографічної складової навчання (географічні, інтерактивні та контурні карти) та застосування технологій навчання на основі власних відкриттів, інтерактивного навчання, алгоритмізованого та проблемного навчання.

Протягом перших 2 уроків вивчають географічний образ країн Північної Африки: Єгипет та Лівія; наступні 4 уроки — країни Південної Європи: Греція, Італія, Португалія, Іспанія; 8–17 уроки відводять на ознайомлення з країнами Східної Європи: Білорусь, Болгарія, Польща, Чехія, Росія, Україна, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова; 20–21 уроки відводять для ознайомлення з країнами Австралії та Океанії: Австралія та Нова Зеландія; на 22–29 уроках учні вивчають географічний образ країн Південної Америки: Перу, Чилі, Еквадор, Колумбія, Бразилія, Аргентина, Венесуела, Гайана. У другому семестрі перші 10 уроків відводять для ознайомлення з країнами Північної Америки: Канада, Мексика, Беліз, Гондурас, Гватемала, Коста-Рика, Нікарагуа, Панама, Сальвадор, США; уроки 12–17 учні вивчають країни Центральної та Східної Африки: Мадагаскар, Намібія, Сейшельські Острови, Демократична Республіка Конго, Зімбабве, Танзанія; 18–21 — з країнами Північної Європи: Фінляндія, Норвегія, Ісландія, Швеція; на уроках 24–27 учні вивчають географічний образ країн Східної та Південно-Східної Азії: Китай, Японія, Індонезія, Філіппіни; уроки 29–32 відводять на ознайомлення учнів з країнами Південної Азії: Пакистан, Шрі-Ланка, Індія, Бангладеш.

Програма з географії в 7-му класі («Материки та океани») є логічним продовженням курсу географії, що вивчався у 6 класі, й значною мірою спирається на його матеріал. Як і в 6 класі, на вивчення географії материків і океанів передбачено 70 годин (2 години на тиждень). У процесі вивчення курсу в учнів формують географічні знання про природу материків та океанів, їхню цілісність і диференціацію, про населення та його життєдіяльність у різних природних умовах. Водночас розширюються знання про географічну оболонку та її компоненти. Зміст курсу створює необхідну основу для розуміння учнями ролі географічної оболонки в житті людей і впливу суспільства на природні умови.

Як і в 6 класі, курс 7 класу має посилену країнознавчу складову. Зокрема, протягом першого уроку вивчається географічний образ країн, які розміщуються у двох частинах світу (Туреччина, Казахстан тощо); наступні 7 уроків — країни, географічні особливості яких ілюструють закономірності формування природи материків та океанів (Велика Британія, Німеччина, Ефіопія, Єгипет, Ісландія, Індія, Бразилія); 10–18 уроки відводяться на ознайомлення з країнами Африки (Південна Африка, Танзанія, Лівія, Камерун, Зімбабве, ДР Конго, Алжир, Мадагаскар, Нігерія); 20–25 уроки ознайомлюють учнів з країнами Південної Америки (Чилі, Аргентина, Колумбія, Венесуела, Парагвай, Перу); 26–29 уроки відводяться на ознайомлення з країнами Австралії та Океанії (Австралія, Папуа-Нова Гвінея, Нова Зеландія, Федеративні Штати Мікронезії). На 1–2 уроках у II семестрі учнів вивчають географічний образ антарктичних наукових станцій «Амундсен — Скотт» та «Академік Вернадський» і країн, яким вони належать; 3–9 уроки відводяться на ознайомлення з країнами Північної Америки (Панама, Мексика, Канада, Коста-Рика, Нікарагуа, Гондурас, Сальвадор); уроки 11–21 ознайомлюють учнів з країнами Євразії (Малайзія, Непал, Швейцарія, ОАЕ, Іран, Мальдіви, Таджикистан, Туркменістан, Філіппіни, Шрі-Ланка, Ізраїль); 24–28 — з острівними країнами та залежними територіями Світового океану (штат Гаваї (США), Науру, Багамські Острови, Маврикій, Гренландія (Данія)); уроки 29–30 — з країнами, території яких зазнали значного впливу людини (Домініканська Республіка, Саудівська Аравія).

Вивчення географії у 8 класі («Україна у світі: природа, населення») спрямоване на вивчення науково-географічної картини своєї держави як складника світової спільноти держав на основі комплексного її вивчення. Цей курс допомагає учневі усвідомити себе громадянином України, сформуванати знання про природу та населення країни, свого регіону, виховати повагу до українського народу, його культури, відчутти себе справжнім патріотом своєї держави. Програма курсу розрахована на 70 годин (2 години на тиждень). Важливим принципом побудови змісту курсу є інтеграція, що реалізується в поєднанні фізико- та суспільно-географічних складників під час вивчення природних комплексів

і населення України та свого регіону з урахуванням уже здобутих знань про природу материків і океанів, населення країн світу з курсу географії, що вивчався у 7 класі. Зокрема, вивчення населення України здійснюється на основі тем про населення світу в курсах географії у 6 та 7 класах та внаслідок поглиблення їх змісту. Особлива роль географії у 8 класі полягає у значному світоглядному потенціалі й тісних взаємозв'язках змісту із сучасністю та особистим досвідом учнів.

Програма для закладів загальної середньої освіти, які працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України», передбачає вивчення курсу «Україна у світі: природа, населення» на основі системного підходу з посиленою краєзнавчою складовою. За рахунок резерву часу, який розподілено за календарним планом до кожного уроку, учні знайомляться з певними географічними особливостями (географічним образом) окремих регіонів України.

Вивченням географії у 9 класі («Україна і світове господарство») завершується географічна освіта учнів в основній школі на базовому рівні. На цей курс відведено 52 години (1,5 години на тиждень), з яких 3 години становлять резерв часу. Провідною метою цього курсу є формування знань про тенденції розвитку національного та світового господарства й визначення місця України в сучасному світі.

Програмою передбачено виконання досліджень, тематика яких може бути змінена вчителем у рамках вивчення відповідної теми. Під час вибору теми дослідження рекомендується враховувати регіональні особливості, навчально-методичне забезпечення та матеріально-технічне оснащення освітньої діяльності. Результати дослідження презентуються й оцінюються вчителем.

6 клас
ГЕОГРАФІЯ
 «Загальна географія»
 (70 годин, 2 години на тиждень)

Кількість годин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
2	РОЗДІЛ І. ВСТУП. ГЕОГРАФІЯ ЯК ПРИРОДНИЧА НАУКА	
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> об'єкти вивчення географії, складові географічної науки, основні джерела географічних знань; розміщення на карті країн Північної Африки та їх столиць; <i>наводить приклади</i> методів географічних досліджень; <i>пояснює</i> на конкретних прикладах значення географії для життєдіяльності людини.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>складає</i> за допомогою членів родини перелік джерел географічної інформації, які є вдома; <i>виконує</i> спостереження за змінами у природі; <i>аналізує</i> дані спостережень за змінами в природі; <i>використовує</i> географічну інформацію з різних джерел та визначає її корисність для себе; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн Північної Африки.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> значення власних спостережень за змінами в природі;</p>	<p>Тема 1. Географія як наука про Землю, її природу, населення та його господарську діяльність, про взаємодію природи і людства Значення географічних знань та вмінь для життєдіяльності людини. Основні друковані та електронні джерела географічної інформації, їх значення. Методи географічних досліджень. Особливості організації власних географічних спостережень. Країни Північної Африки. Дослідження Спостереження за змінами в природі</p>

	<p><i>обґрунтовує</i> на конкретних прикладах значення географії для життєдіяльності людини; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Екологічна безпека та сталий розвиток пов'язані з усвідомленням дбайливого ставлення до природи, дотриманням правил безпечної поведінки в природі, формуванням в учнів екологічної свідомості збереження й захисту довкілля. Громадянська відповідальність Розвиває здатність розуміти проблеми й толерантно та неупереджено ставитися до інших думок і поглядів. Уміє дискутувати на тему «Що і навіщо вивчати сучасним географам, коли вже все на Землі відкрито?»</p>	
4	РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ ПРО ЗЕМЛЮ	
1	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> особливості зображення Землі на картах у давнину; розміщення на карті країн Південної Європи та їх столиць. Діяльнісний компонент: <i>складає</i> за допомогою членів родини короткі повідомлення про пізнання Землі в давнину; <i>добирає</i> з різних джерел додаткову інформацію про пізнання і дослідження Землі в давнину; <i>аналізує</i> карти Ератосфена і Птолемея; <i>порівнює</i> уявлення про форму Землі єгиптян, вавилонян, греків, слов'ян; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн Південної Європи; <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p>	<p>Тема 1. Уявлення про Землю в давнину Уявлення про форму Землі єгиптян, вавилонян, індійців, греків, слов'ян. Зображення Землі на картах Ератосфена, Птолемея. Країни Південної Європи</p>

	<p>Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> важливість доказів про давні відкриття для сучасних наукових досліджень; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> відомих мореплавців та мандрівників, які здійснили видатні географічні відкриття в різні епохи; <i>знає</i> розміщення на карті країн Південної Європи та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>добирає</i> з різних джерел додаткову інформацію про пізнання й дослідження Землі; <i>аналізує</i> карти маршрутів мандрівників і дослідників; <i>визначає</i> географічне значення навколосвітніх подорожей та відкриття нових материків; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн Південної Європи.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> масштабність і значимість відкриття нових земель для розвитку транспорту, торгівлі тощо; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	<p>Тема 2. Відкриття нових земель та навколосвітні подорожі Плавання вікінгів. Подорожі Марко Поло. Пошуки морського шляху в Індію. Відкриття Америки Х. Колумбом. Перше навколосвітнє плавання під керівництвом Ф. Магеллана. Навколосвітні експедиції, їх географічне значення (експедиції Дж. Кука, І. Крузенштерна і Ю. Лисянського). Відкриття Австралії та Антарктиди. Країни Південної Європи</p>

1	<p>Знаннєвий компонент: знає відомих дослідників сучасності та напрямки географічних досліджень; знає розміщення на карті країн Південної Європи та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: складає з допомогою членів родини короткі повідомлення про власні подорожі, які ілюструє малюнками, фотографіями, міні-презентаціями; добирає з різних джерел додаткову інформацію про пізнання й дослідження Землі на сучасному етапі; аналізує інформацію про географічні дослідження у XX та на початку XXI ст.; порівнює сучасні способи дослідження Землі з тими, що мали місце в попередні епохи; визначає за картами окремі географічні особливості країн Південної Європи; уміє користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: визначає роль сучасних досліджень у підвищенні добробуту людей; усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	<p>Тема 3. Сучасні дослідження Дослідження Землі у XX та на початку XXI ст. Країни Південної Європи</p>
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Громадянська відповідальність Уміння критично оцінювати інформацію географічного змісту, визначає роль сучасних досліджень для безпеки й економічного добробуту людства.</p>	

	<p>Формування навичок ведення конструктивних дискусій, культури спілкування.</p> <p>Підприємливість та фінансова грамотність</p> <p>Усвідомлення важливості навчальної діяльності для задоволення своїх потреб в самореалізації, досягненні успіху.</p> <p>Формування вміння об'єднуватися для досягнення мети та прораховувати позитивні наслідки роботи в групі</p>	
12	РОЗДІЛ III. ЗЕМЛЯ НА ПЛАНІ ТА КАРТІ	
2	<p>Знаннєвий компонент: знає різні способи орієнтування на місцевості; пояснює способи орієнтування на місцевості; знає розміщення на карті країн Східної Європи та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: порівнює інструментальні та візуальні способи орієнтування на місцевості; визначає азимут і напрямки на різні об'єкти на місцевості поблизу школи; виконує вправи на визначення азимутів; уміє користуватись компасом для визначення сторін горизонту; визначає за картами окремі географічні особливості країн Східної Європи; уміє користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: оцінює практичне значення вміння орієнтуватися на місцевості; робить висновки про важливість орієнтування для збереження власного життя та безпеки</p>	<p>Тема 1. Орієнтування на місцевості Способи орієнтування на місцевості. Визначення напрямків на місцевості. Компас. Поняття про азимут. Країни Східної Європи</p>

	<p>під час подорожей та екскурсій; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
7	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> способи зображення Землі, види масштабу, способи позначення об'єктів місцевості за планом та умовні знаки плану; <i>пояснює</i> відмінності між планом місцевості, топографічним планом та картою, абсолютною і відносною висотою місцевості, особливості орієнтування за планом місцевості; <i>знає</i> розміщення на карті країн Східної Європи та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>використовує</i> різні види масштабу, умовні знаки плану і карти для виконання завдань практичного змісту; <i>визначає</i> масштаб плану і карти, абсолютну і відносну висоту місцевості за допомогою горизонталей та за шкалою висот; <i>вимірює</i> відстані на плані та карті за допомогою масштабу; <i>розв'язує</i> задачі з різними видами масштабу; <i>порівнює</i> зображення місцевості на глобусі, аерознімку та космічному знімку, плані, карті; <i>вміє</i> читати план та карту, використовуючи умовні знаки та легенду карти;</p>	<p>Тема 2. Способи зображення Землі Особливості та відмінності зображення земної поверхні на глобусі, аерознімках, космічних знімках, планах, картах. Масштаб та його види. Абсолютна і відносна висота місцевості, їх визначення за допомогою горизонталей та шкалою висот. План, його основні ознаки. Умовні знаки плану. Визначення напрямків на плані. Читання плану. Географічні карти, їх елементи. Легенда карти. Масштаб карт. Географічні атласи. Практичне значення карт. Країни Східної Європи</p> <p>Практична робота 1. Розв'язування задач з використанням різних видів масштабу</p>

	<p><i>визначає за картами окремі географічні особливості країн Східної Європи; уміє користуватися легендою карти.</i></p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює практичне значення плану та географічних карт для себе і своєї родини; усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</i></p>	
3	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає лінії градусної сітки: паралелі, меридіани, екватор, нульовий меридіан, ознаки понять «географічна широта», «географічна довгота», координати свого населеного пункту; пояснює відмінності між географічною широтою і географічною довготою; знає розміщення на карті країн Країни Східної Європи та їх столиць</i></p> <p>Діяльнісний компонент: <i>користується градусною сіткою для визначення географічних координат; визначає географічні координати об'єктів, населених пунктів; порівнює географічну широту й географічну довготу за градусними вимірами; визначає за картами окремі географічні особливості країн Східної Європи; уміє користуватися легендою карти.</i></p>	<p>Тема 3. Географічні координати Градусна сітка на глобусі й географічній карті. Поняття про географічні координати. Правила відліку географічної широти і географічної довготи. Географічні координати свого населеного пункту. Країни Східної Європи. Практична робота 2. Визначення географічних координат за географічною картою</p>

	<p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> практичне значення знань про географічні координати; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Здоров'я та безпека формування уміння читати карту, план місцевості та орієнтуватися для власної безпеки й безпеки інших під час подорожей і екскурсій. Підприємливість та фінансова грамотність Усвідомлення важливості навчальної діяльності для задоволення своїх потреб у самореалізації, досягненні успіху</p>	
41	РОЗДІЛ IV. ОБОЛОНКИ ЗЕМЛІ	
12	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> внутрішні шари Землі, склад материкової та океанічної земної кори, суттєві ознаки понять «літосфера», «земна кора», «мінерали», «гірські породи», «корисні копалини», «рельєф», «рівнини», «гори», форми рельєфу своєї місцевості; <i>пояснює</i> особливості формування магматичних, осадових і метаморфічних гірських порід; <i>наводить приклади й показує на карті</i> літосферні плити, сейсмічні пояси (Тихоокеанський, Середземноморський), найбільші вулкани (Ключевська Сопка, Етна, Кракатау), різні, у тому числі й унікальні форми рельєфу;</p>	<p>Тема 1. Літосфера Внутрішня будова Землі. Будова літосфери, її властивості. Літосферні плити, наслідки їх переміщення. Мінерали, гірські породи та корисні копалини. Внутрішні процеси, що зумовлюють зміни в земній корі та на поверхні земної кулі. Рухи земної кори. Землетруси. Вулканізм і вулкани, гейзери. Сейсмічні пояси Землі. Зовнішні процеси, що зумовлюють зміну земної поверхні. Вивітрювання, робота вітру, текучих і підземних вод, льодовиків. Основні форми рельєфу суходолу — гори і рівнини. Різноманітність та утворення рівнин на суходолі. Найбільші за площею рівнини світу. Різноманітність та утворення гір на суходолі. Найвищі та найдовші</p>

<p><i>знає</i> правила поведінки під час землетрусу; <i>знає</i> розміщення на карті країн Південної Америки, Австралії та Океанії та їх столиць. Діяльнісний компонент: <i>визначає</i> за допомогою карти географічне положення рівнин і гір, їх абсолютну й відносну висоту за шкалою висот; <i>визначає</i> розміщення гір та рівнин (Карпати, Кримські, Альпи, Уральські, Кордильєри, Кавказ, Гімалаї з вершиною Джомолунгма, Анди), хребтів в океані (Серединно-Атлантичний), рівнин (Східноєвропейська, Західносибірська, Амазонська низовина, Лаврентійська височина, Середньосибірське, Бразильське плоскогір'я); <i>порівнює</i> гірські породи за походженням, рівнини й гори за висотою, походженням, розміщенням на суходолі або в океанах; <i>характеризує</i> особливості впливу внутрішніх і зовнішніх процесів на формування рельєфу земної поверхні; <i>аналізує</i> причини й наслідки руху літосферних плит, роботи води, вітру; <i>уміє</i> позначати на контурній карті елементи рельєфу; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн Південної Америки, Австралії та Океанії; <i>уміє</i> користуватися легендою карти</p>	<p>гори світу. Рельєф дна океану. Серединно-океанічні хребти — найвищі та найдовші гори Світового океану. Унікальні форми рельєфу земної кулі, їх охорона. Країни Австралії та Океанії. Країни Південної Америки. Практична робота 3. Позначення на контурній карті рівнин, гір, вулканів суходолу та серединно-океанічних хребтів</p>
--	---

	<p>Ціннісний компонент: <i>висловлює судження про необхідність охорони форм рельєфу;</i> <i>оцінює значення рельєфу в житті й господарській діяльності людини та її вплив на рельєф;</i> <i>усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</i></p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Громадянська відповідальність Формування алгоритму поведінки під час прояву несприятливих природних явищ і почуття відповідальності за власну безпеку та членів родини й колективу. Підприємливість та фінансова грамотність Усвідомлення значення окремих видів корисних копалин для розвитку відповідних виробництв у своїй місцевості. Оцінка можливих видів підприємницької діяльності у своїй місцевості та потреб у використанні тих чи інших корисних копалин в облаштуванні житла (господарських будівель) своєї родини</p>	
12	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає суттєві ознаки понять «погода», «клімат», «синоптична карта», елементи погоди, теплові пояси Землі, світові центри спостереження за погодою;</i> <i>наводить приклади хмар, різних за формою, прогнозів погоди, основних типів клімату;</i> <i>пояснює причини й наслідки зміни погоди та клімату;</i> <i>знає розміщення на карті країн Північної Америки та їх столиць</i></p>	<p>Тема 2. Атмосфера Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері. Добовий і річний хід температури повітря, причини їх коливання. Карта ізотерм, теплові пояси Землі. Практичне значення вимірювання температури повітря. Атмосферний тиск: причини й наслідки його зміни в тропосфері. Вимірювання атмосферного тиску. Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість, їх визначення сучасними приладами й візуально. Місцеві вітри. Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни.</p>

<p>Діяльнісний компонент: <i>визначає</i> показники температури повітря й атмосферного тиску та їх зміни з висотою, швидкість вітру, типи погоди, що переважають у своїй місцевості; <i>порівнює</i> погоду різних типів у своїй місцевості в різні пори року; <i>аналізує</i> зміни температури повітря, атмосферного тиску протягом доби, сезону, року та їх розподіл на Землі за картою; <i>користується</i> термометром, барометром, гігрометром; <i>спостерігає</i> та фіксує зміни елементів погоди: температури повітря, атмосферного тиску, вітру, вологості повітря, хмар, хмарності, опадів; <i>застосовує</i> результати спостережень для побудови графіків зміни температури, діаграм розподілу опадів за певний період, рози вітрів; <i>використовує</i> відповідні джерела географічної інформації для ознайомлення з атмосферними процесами; <i>розв'язує</i> задачі на зміни температури повітря, атмосферного тиску; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн Північної Америки; <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> значення чистого повітря для здоров'я людини, наслідки впливу господарської</p>	<p>Хмари й туман, відмінності в їх утворенні. Форми хмар, хмарність. Опади, що випадають з хмар та з повітря, їх види, вимірювання. Карта розподілу опадів. Погода, її елементи, мінливість. Характерна погода за сезонами у своїй місцевості. Служба погоди, практичне значення прогнозів погоди. Клімат та основні кліматичні показники. Карта кліматичних поясів. Зміни клімату. Вплив людини на атмосферу. Країни Північної Америки.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>4. Розв'язування задач на зміну температури повітря й атмосферного тиску з висотою.</p> <p>5. Складання графіка зміни температури повітря, діаграм хмарності та опадів, рози вітрів, їх аналіз</p>
---	---

	діяльності людини на атмосферу Землі; усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя	
	Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Громадянська відповідальність Формування алгоритму поведінки під час прояву несприятливих погодних явищ і почуття відповідальності за власну безпеку та членів родини й колективу. Здоров'я та безпека Усвідомлення впливу стану повітря на здоров'я людини. Дотримання правил безпечної поведінки під час несприятливих природних явищ	
12	Знаннєвий компонент: <i>називає</i> суттєві ознаки понять «океан», «море», «затока», «протока», «острів», «океанічна течія», «річка», «озеро», «болото», «льодовик», «багаторічна мерзлота», «підземні води»; <i>наводить приклади</i> морів, заток, проток, островів, річок, озер, штучних водойм; <i>пояснює</i> причини й наслідки рухів води у Світовому океані, особливості живлення й режиму вод суходолу; <i>знає та розуміє</i> негативні наслідки паводків, повеней і цунамі; <i>знає</i> розміщення на карті країн Північної Європи й Центральної та Східної Африки та їх столиць. Діяльнісний компонент: <i>визначає</i> особливості розподілу води між Світовим океаном і водами суходолу	Тема 3. Гідросфера Загальна кількість води на Землі, її розподіл між частинами гідросфери. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Шкала глибин, визначення глибин океанів і морів. Острови в океані. Властивості вод Світового океану. Рухи води у Світовому океані. Життя в океанах і морях. Багатства вод Світового океану. Океан і людина. Води суходолу — поверхневі й підземні. Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші, найбільші за площею басейну та найповноводніші річки світу. Пороги і водоспади. Живлення, водний режим і робота річок. Озера, їх різноманітність за площею, походженням озерних улоговин, солоністю. Найбільші та найглибші озера земної кулі. Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми та водотоки: ставки,

<p>за відповідною діаграмою, географічне положення водних об'єктів, глибини океанів і морів за шкалою глибин, залежність напрямку й характеру течії річок від рельєфу, видів живлення та режиму вод суходолу від клімату; <i>порівнює</i> різні водні об'єкти; <i>розрізняє</i> способи зображення вод суходолу на плані та карті, озера за походженням їхніх улоговин і стоком, типи боліт, покривні та гірські льодовики, штучні водойми, типи підземних вод; <i>визначає</i> розміщення морів (Чорне, Середземне, Червоне, Балтійське, Баренцове), проток (Гібралтарська, Магелланова, Дрейка, Берингова), заток (Біскайська, Бенгальська, Мексиканська, Гвінейська), островів (Великобританія, Гренландія, Мадагаскар, Нова Гвінея), півостровів (Скандинавський, Кримський, Аравійський, Індостан, Сомалі, Лабрадор), западини (Маріанська), річок (Дніпро, Дунай, Янцзи, Ніл, Амазонка, Міссісіпі), озер (Каспійське, Великі озера, Байкал, Вікторія); <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн Північної Європи й Центральної та Східної Африки; <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> роль води для життєдіяльності людини, вплив людини на різні частини гідросфери;</p>	<p>водосховища, канали. Льодовики — багаторічні природні скупчення льоду. Особливості утворення й поширення льодовиків. Багаторічна мерзлота — підземне зледеніння. Утворення й поширення багаторічної мерзлоти. Підземні води, умови їх утворення та залягання в земній корі. Термальні й мінеральні води. Значення вод суходолу для природи й людини. Охорона вод Світового океану та суходолу. Країни Центральної та Східної Африки. Країни Північної Європи.</p> <p>Практична робота 6. Позначення на контурній карті назв океанів, морів, проток, заток, островів, річок, озер</p>
--	---

	<p><i>виявляє</i> з членами родини способи очищення води в домашніх умовах і вплив її якості на здоров'я людини;</p> <p><i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній:</p> <p><i>Здоров'я та безпека</i> Розуміє вплив якості води на життя та здоров'я людини.</p> <p><i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Усвідомлює важливість охорони вод своєї місцевості й на планеті загалом.</p> <p><i>Громадянська відповідальність</i> Усвідомлює систему попереджень та алгоритм поведінки під час повеней, катастрофічних паводків, льодоходу, шторму, цунамі.</p> <p><i>Підприємливість та фінансова грамотність</i> Формування основних правил ощадного використання води в домашньому господарстві та вирахування економічного ефекту. Виявлення можливостей підприємницької діяльності на основі використання вод своєї місцевості, природних та штучних водойм для відпочинку та оздоровлення</p>	
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> компоненти біосфери, суттєві ознаки понять «біосфера», «грунти», «грунтовий покрив», «рослинність», «тваринний світ», види рослин і тварин, які поширені у своїй місцевості; <i>пояснює</i> особливості поширення ґрунтів і живих організмів на земній кулі за допомогою карт, вплив людини на компоненти біосфери; <i>знає</i> розміщення на карті країн Східної та Південно-Східної Азії та їх столиць</p>	<p>Тема 4. Біосфера та ґрунти Складові біосфери, особливості їх поширення на земній кулі. Властивості ґрунтів. Ґрунтовий покрив, карта ґрунтів. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу та океану. Країни Східної та Південно-Східної Азії</p>

	<p>Діяльнісний компонент: <i>порівнює</i> види рослин і тварин, що поширені на різних широтах земної кулі; <i>характеризує</i> властивості ґрунтів; <i>установлює</i> вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив; <i>виявляє</i> разом із членами родини сфери використання ґрунтів, рослинності та тваринного світу у своїй місцевості; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн Східної та Південно-Східної Азії; <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> значення ґрунтів, рослинності та тваринного світу для життєдіяльності людини; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: <i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Усвідомлює та оцінює важливість заходів, спрямованих на збереження ґрунтів і різноманіття рослин і тварин задля безпеки життя на планеті. <i>Здоров'я та безпека</i> Оцінює загрози вживання отруйних грибів, рослин своєї місцевості, контактів із небезпечними тваринами. <i>Підприємливість та фінансова грамотність</i> Прораховує можливості фінансових надходжень до сімейного бюджету від використання власної земельної ділянки, рослин і тварин</p>	

	<p>Громадянська відповідальність Пропагує та бере участь у акціях щодо збереження тваринного та рослинного світу своєї місцевості, захисту середовища, озелененні тощо</p>	
3	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> суттєві ознаки понять «природний комплекс», «географічна оболонка», «природна зона», компоненти природного комплексу; <i>наводить приклади</i> природних комплексів і комплексів, змінених людиною, у своїй місцевості; <i>пояснює</i> на конкретних прикладах наслідки взаємодії літосфери, атмосфери, гідросфери, біосфери; <i>знає</i> розміщення на карті країн Східної та Південно-Східної Азії та їх столиць. Діяльнісний компонент: <i>порівнює</i> особливості основних природних зон Землі; <i>характеризує</i> особливості природних зон своєї місцевості; <i>прогнозує</i> порушення природних комплексів за деградації одного з компонентів; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки в природі; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн Східної та Південно-Східної Азії; <i>уміє</i> користуватися легендою карти</p>	<p>Тема 5. Природні комплекси Природні комплекси як наслідок взаємозв'язків компонентів природи. Географічна оболонка — найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості. Природні зони Землі, їх особливості. Країни Східної та Південно-Східної Азії. Практична робота 7. Складання опису одного з природних комплексів своєї місцевості (за типовим планом)</p>

	<p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> вплив людини на природні комплекси у своїй місцевості та значення знань про природні комплекси для її життєдіяльності; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: <i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Розрізняє позитивні й негативні наслідки впливу людської діяльності на природні комплекси своєї місцевості. Виявляє порушення природної рівноваги та пропонує шляхи їх усунення. <i>Громадянська відповідальність</i> Пропагує та бере участь у природоохоронних акціях у своїй місцевості (озелененні, прибиранні території тощо). <i>Здоров'я та безпека</i> Дотримується правил безпечної поведінки у природі під час екскурсії</p>	
5	РОЗДІЛ V. ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ	
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> кількість населення на Землі та в Україні, людські раси, найчисельніші народи світу; <i>знає</i> найбільші держави світу та держави-сусіди України.</p>	<p>Тема 1. Кількість і розміщення населення на Землі Кількість населення Землі. Розселення населення на Землі, його густота. Найбільш заселені території земної кулі. Людські раси. Дослідження М. Миклухо-Маклая. Найчисельніші народи світу. Країни Південної Азії. Тема 2. Держави світу Найбільш за площею та чисельністю населення держави світу та держави-сусіди України на політичній карті світу.</p>
2	<p>Діяльнісний компонент: <i>аналізує</i> карти густоти населення та людських рас; <i>порівнює</i> людські раси за зовнішніми ознаками, густоту населення в різних регіонах земної кулі;</p>	

	<p><i>установлює</i> відмінності розміщення населення; <i>визначає</i> чинники, що зумовили визначені відмінності; <i>застосовує</i> легенду карти для визначення густоти заселення території; найбільших за площею та кількістю населення держав світу й держав-сусідів України; <i>уміє</i> позначати на контурній карті кордони держав-сусідів України, підписує їх назви та назви їхніх столиць.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> важливість толерантного ставлення до представників людських рас та народів світу задля забезпечення політичної стабільності в державі</p>	<p>Практична робота 8. Позначення на контурній карті кордонів найбільших держав у різних частин світу та їх столиць</p>
1	<p>Знаний компонент: <i>наводить приклади</i> змін природних комплексів Землі та причин забруднення середовища; <i>знає</i> розміщення на карті країн Південної Азії та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> види господарської діяльності та її наслідки у своєму населеному пункті; <i>прогнозує</i> характер змін природних комплексів за зміни окремих компонентів чи проведенні природоохоронних заходів; <i>розробляє</i> за допомогою членів родини міні-проект з утилізації побутових відходів;</p>	<p>Тема 3. Вплив людини на природу Зміни складових географічної оболонки людством. Зміни природних комплексів Землі. Забруднення довкілля та його охорона. Країни Південної Азії. Дослідження Розробка міні-проекту з утилізації побутових відходів</p>

	<p><i>визначає за картами окремі географічні особливості країн Південної Азії; уміє користуватися легендою карти.</i></p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює вплив людини на природу, рівень забруднення навколишнього середовища в результаті різних видів господарської діяльності; висловлює судження про заходи щодо усунення негативних наслідків господарської діяльності у своєму населеному пункті; усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</i></p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: <i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Презентація міні-проектів з утилізації побутових відходів. <i>Громадянська відповідальність</i> Усвідомлює важливість толерантного ставлення до представників інших рас і народів світу для забезпечення політичної стабільності у державі та світі</p>	

7 клас
ГЕОГРАФІЯ
«Материки та океани»
(70 годин, 2 години на тиждень)

Кількість годин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
2	ВСТУП	
2	<p>Знаннявий компонент: знає материки, частини світу, океани, різні види карт; знає розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: порівнює материки та океани за площею, карти за масштабом та просторовим охопленням; розрізняє в атласах карти; показує (знаходить) на картах різного масштабу материки, частини світу, океани; визначає за картами окремі географічні особливості країн.</p> <p>Ціннісний компонент: оцінює значення для людини географічних знань про материки та океани; усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	<p>Материки та океани як об'єкти вивчення регіональної географії. Співвідношення на Землі материків та океанів. Материки та частини світу. Джерела географічної інформації про материки та океани. Карти материків та океанів, їх класифікація за масштабом, просторовим охопленням, змістом і призначенням. Країни, які розміщуються у двох частинах світу</p>
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Громадянська відповідальність Уміє пояснювати на конкретних прикладах та доводити практичне значення вивчення материків та океанів</p>	

9	РОЗДІЛ І. ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДИ МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІВ	
1	<p>Знаннявий компонент: <i>знає і уявляє</i> форму Землі, дні рівнодення та сонцестояння; <i>розуміє і наводить приклади</i> добових і річних ритмів як наслідків осьового обертання та орбітального руху Землі; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>знаходить на карті</i> екватор, лінії тропіків і полярні кола; <i>пояснює</i> вплив форми Землі та її рухів на природу материків і океанів; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн; <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює та характеризує</i> наслідки форми Землі, добового й річного рухів Землі на життя людини; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань у формуванні толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	<p>Тема 1. Форма та рухи Землі Кулеподібна форма Землі та її географічні наслідки. Рухи Землі, їх наслідки. Країни, географічні особливості яких ілюструють закономірності формування природи материків та океанів</p>
8	<p>Знаннявий компонент: <i>знає та розуміє</i> основні етапи розвитку геологічної історії Землі, наслідки руху літосферних плит, найбільші платформи та області складчастості, основні й перехідні кліматичні пояси;</p>	<p>Тема 2. Материки та океани — великі природні комплекси географічної оболонки Походження материків та океанічних западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічні ери та епохи гороутворення. Тектонічні структури: платформи та області</p>

<p>наводить приклади форм рельєфу на материках і в океанах, платформ і областей складчастості, різних за властивостями повітряних і водних мас, типів клімату, теплих і холодних течій, природних зон на материках; знає і розуміє гіпотези дрейфу материків, загальну циркуляцію атмосфери та їх вплив на природні умови Землі; знає розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: знаходить і показує на картах різного масштабу найбільші літосферні плити, райони поширення пасатів, мусонів, західних вітрів помірних широт і східних полярних вітрів, кліматичні пояси, найбільші теплі й холодні поверхневі течії, природні зони; пояснює вплив повітряних мас на погодні умови Землі своєї місцевості; аналізує закономірності розміщення форм рельєфу на материках та в океанах, причини виникнення океанічних течій, розміщення природних комплексів на материках і в океанах, взаємодію і взаємовплив океанів і материків; вміє практично використовувати інформацію тематичних карт (тектонічної, кліматичної) та географічних поясів і природних зон; визначає за картами окремі географічні особливості країн.</p>	<p>складчастості. Закономірності поширення основних форм рельєфу на материках і в океанах. Кліматотвірні чинники. Розподіл сонячної енергії на Землі. Вплив підстильної поверхні на клімат. Закономірності зміни температури повітря й поверхневих вод океанів. Повітряні маси, їх властивості та переміщення. Загальна циркуляція повітряних мас. Кліматичні пояси й типи клімату Землі. Закономірності розподілу атмосферних опадів. Водні маси, їх властивості. Океанічні течії. Природні комплекси материків та океанів. Широтна зональність і висотна (вертикальна) поясність. Країни, географічні особливості яких ілюструють закономірності формування природи материків та океанів.</p> <p>Практична робота 1. Аналіз тектонічної та фізичної карт світу: виявлення зв'язків між тектонічною будовою і формами рельєфу.</p> <p>Дослідження Взаємодія Світового океану, атмосфери та суходолу, її наслідки</p>
---	---

	<p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> значення знань про географічні закономірності природи материків і океанів для життя людини; <i>досліджує</i> наслідки взаємодії Світового океану, атмосфери та суходолу; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: <i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Пояснює взаємозв'язки між природними компонентами у географічній оболонці, у тому числі на прикладі своєї місцевості</p>	
21	РОЗДІЛ II. МАТЕРИКИ ТРОПІЧНИХ ШИРОТ	
10	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> дослідників материка, особливості тектонічної будови, основні форми рельєфу, географічне розміщення типів клімату, внутрішніх вод, природних зон на материку; <i>розуміє</i> особливості сучасного рівня соціально-економічного розвитку країн; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць. Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> географічне положення материка; <i>аналізує</i> закономірності розміщення форм рельєфу, кліматичних поясів, вод суходолу, природні зони, зональні типи ґрунтів;</p>	<p>Тема 1. Африка Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси й типи клімату. Води суходолу. Використання водних ресурсів. Природні зони, закономірності їх розміщення. Стихійні явища природи. Екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Зв'язки України з державами Африканського континенту</p>

	<p><i>описує</i> природу найвідоміших національних парків Африки; <i>визначає</i> типи клімату за кліматичною картою та кліматичними діаграмами; <i>визначає</i> основні напрями господарського використання природних комплексів материка; <i>визначає розміщення на картах різного масштабу</i> морів (Середземне, Червоне), заток (Гвінейська, Аденська), проток (Мозамбіцька, Гібралтарська, Баб-ель-Мандебська), острова Мадагаскар, півострова Сомалі, гір (Атлас, Драконові, Капські); вулкану Кіліманджаро, нагір'я Ефіопського, плоскогір'я Східноафриканського, річок (Ніл, Конго, Нігер, Замбезі, Оранжева), озер (Вікторія, Танганьїка, Ньяса, Чад), водоспаду Вікторія, пустель (Сахара, Наміб); <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн (Єгипту, Нігерії, Південної Африки, Танзанії, Лівії, Зімбабве, ДР Конго, Алжиру, Мадагаскару); <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>висловлює судження</i> про вплив природних умов і ресурсів на економіку країн; <i>оцінює</i> вплив природних чинників і діяльності людини на екологічний стан природних зон материка;</p>	<p>Практичні роботи 2. Визначення географічних координат крайніх точок і протяжності материка з півночі на південь та із заходу на схід. 3. Позначення на контурній карті назв основних географічних об'єктів Африки. 4. Визначення типів клімату Африки за кліматичними діаграмами</p>
--	---	---

	<p><i>робить висновки щодо впливу клімату та природних зон на особливості життя і господарської діяльності людей;</i></p> <p><i>обґрунтовує вплив природних чинників на виникнення природних осередків захворювань і поширення епідемій;</i></p> <p><i>усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</i></p>	
7	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> дослідників материка, особливості тектонічної будови, основні форми рельєфу, географічне розміщення типів клімату, внутрішніх вод, природних зон на материках; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> населення та його господарську діяльність у різних країнах материка; <i>аналізує</i> особливості розміщення корисних копалин материка та їх вплив на господарську діяльність людини; <i>визначає розміщення на картах різного масштабу</i> моря Карибського, затоки Ла-Плата, проток (Магелланова, Дрейка), островів (Вогняна Земля, Фолклендські, Галапагоські), рівнин (Амазонська, Оріноцька, Ла-Платська низовини, Бразильське, Гвіанське плоскогір'я), гір (Анди, г. Аконкагуа), вулканів (Льюльяйльяко, Котопахі),</p>	<p>Тема 2. Південна Америка Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси й типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна поясність Анд. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Зв'язки України з державами Південної Америки.</p> <p>Практичні роботи 5. Позначення на контурній карті назв географічних об'єктів материка. 6. Визначення типів клімату Південної Америки за кліматичними діаграмами.</p> <p>Дослідження Природні унікальні Південної Америки</p>

	<p>річок (Амазонка, Парана, Оріноко), водоспадів (Анхель, Ігуасу), озер (Маракайбо, Тітікака), пустелі Атакама;</p> <p><i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн (Бразилії, Аргентини, Чилі, Колумбії, Венесуели, Парагваю, Перу);</p> <p><i>порівнює, зіставляє</i> особливості природних умов Південної Америки та Африки;</p> <p><i>пояснює</i> закономірності поширення основних форм рельєфу, особливості розподілу температури й опадів на материку, прояв широтної зональності на рівнинах і вертикальної поясності в Андах;</p> <p><i>визначає</i> за кліматичними картами й кліматичними діаграмами типи клімату;</p> <p><i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p><i>оцінює</i> наслідки втручання людини в природні комплекси материка;</p> <p><i>робить висновки</i> про основні напрями господарського використання природних комплексів материка, поширення стихійних явищ (землетруси, вулканізм) та їх вплив на життя людей;</p> <p><i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
--	---	--

4	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> дослідників материка, особливості тектонічної будови, основні форми рельєфу, географічне розміщення типів клімату, внутрішніх вод, природних зон на материку; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>визначає</i> розміщення на картах різного масштабу морів (Коралове, Тасманове), заток (Карпентарія, Велика Австралійська), островів (Тасманія, Великий Бар'єрний риф), півостровів (Кейп-Йорк), плоскогір'я (Західно-Австралійське), низовин (Центральна), гір (Великий Вододільний хребет, г. Косцюшко), річок (Муррей, Дарлінг), озера Ейр, пустель (Велика Піщана, Велика пустеля Вікторія); <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн (Австралії, Нової Зеландії, Папуа-Нової Гвінеї, Федеративних Штатів Мікронезії); <i>характеризує</i> особливості географічного положення, головні риси населення та його господарської діяльності; <i>порівнює</i> географічне положення Австралії та Африки; <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>пояснює</i> вплив рельєфу та клімату на формування вод суходолу, унікальність</p>	<p>Тема 3. Австралія Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Клімат. Води суходолу. Унікальність рослинності й тваринного світу. Природні зони. Зміна природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти Австралії, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення, його склад та розміщення. Австралія — країна-материк. Україна й Австралія.</p> <p>Практичні роботи 7. Позначення на контурній карті назв географічних об'єктів материка. 8. Визначення типів клімату за кліматичними діаграмами</p>
---	---	---

	<p>органічного світу, особливості заселення Австралії; <i>оцінює</i> наслідки втручання людини в природні комплекси материка; <i>робить висновки</i> про основні напрями господарського використання природних комплексів материка; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: <i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Презентує добірку матеріалів про один із прикладів порушення природної рівноваги на материку та шляхи її відновлення <i>Здоров'я та безпека</i> Обґрунтовує вплив природних чинників на виникнення природних осередків захворювань і поширення епідемій; пояснює механізм утворення стихійних явищ (виверження вулканів, землетрусів, лісових пожеж, посух тощо) та їх вплив на життя людей. <i>Громадянська відповідальність</i> Установлює залежність між рівнем соціального розвитку країн і станом природних комплексів. <i>Підприємливість та фінансова грамотність</i> Розуміє важливість напрямків взаємозв'язків України та країн Африки, Південної Америки, Австралії та Океанії</p>	
2	РОЗДІЛ ІІІ. ПОЛЯРНИЙ МАТЕРИК ПЛАНЕТИ	
1	<p>Знаннявий компонент: <i>знає</i> історію дослідження та освоєння материка, першовідкривачів материка Фадея Беллінсгаузена, Михайла Лазарева, Руала</p>	<p>Тема 1. Загальні відомості про Антарктиду Географічне положення. Антарктида й Антарктика. Дослідження материка. Українська дослідна станція «Академік Вернадський» та антарктична станція</p>

	<p>Амундсена, Роберта Скотта, країни, що беруть участь у сучасних дослідженнях; <i>наводить приклади</i> про значення міжнародного співробітництва у вивченні Антарктиди; <i>пояснює</i> відмінності між Антарктикою й Арктикою. Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> особливості географічного положення материка; <i>визначає розміщення на картах:</i> Антарктичний півострів, моря Ведделла, Росса; <i>уміє</i> користуватися легендою карти. Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> роль України в дослідженні Антарктиди</p>	<p>«Амундсен-Скотт». Міжнародний статус материка</p>
1	<p>Знаннявий компонент: <i>знає та пояснює</i> розміщення представників рослинного та тваринного світу Антарктики, особливості їх пристосування. Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> риси природи Антарктиди, Антарктики; <i>характеризує</i> особливості тектонічної будови, клімат; <i>пояснює</i> причини утворення суцільного покривного зледеніння, його вплив на природу материка. Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує</i> судження про вплив Антарктиди на природні особливості планети</p>	<p>Тема 2. Природа материка Тектонічна будова, рельєф, клімат, рослинний і тваринний світ Антарктиди. Природні багатства, їх використання. Екологічні проблеми материка</p>

	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Екологічна безпека та сталий розвиток Дискутує щодо перспективних напрямків розвитку окремих видів діяльності людини на материку</p>	
23	РОЗДІЛ IV. МАТЕРИКИ ПІВНІЧНОЇ ПІВКУЛІ	
8	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> дослідників материка, особливості тектонічної будови, основні форми рельєфу, географічне розміщення типів клімату, внутрішніх вод, природних зон на материку; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> географічне положення материка; <i>пояснює закономірності розміщення</i> форм рельєфу, клімату, внутрішніх вод, типів ґрунтів, рослин і тварин, природних зон, впливу господарської діяльності людей на природу материка; <i>аналізує</i> особливості розміщення корисних копалин материка та їх вплив на господарську діяльність людини; <i>визначає розміщення на картах різного масштабу</i> заток (Гудзонова, Мексиканська, Каліфорнійська, Аляска), островів (Гренландія, Ньюфаундленд, Великі Антильські: Куба, Гаїті, Ямайка; Малі Антильські, Канадський Арктичний архіпелаг), півостровів (Лабрадор, Флорида, Каліфорнія, Аляска, Юкатан), рівнин (Центральні, Великі, Лаврентійська височина,</p>	<p>Тема 1. Північна Америка Географічне положення. Історія відкриття та освоєння. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси й типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Висотна поясність у горах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Україна і держави Північної Америки.</p> <p>Практична робота 9. Позначення на контурній карті назв географічних об'єктів Північної Америки.</p> <p>Дослідження Розробка та обґрунтування маршруту, що проходить через об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО</p>

<p>Примексиканська низовина), гір (Кордильєри, Деналі, г. Мак-Кінлі, Скелясті, Аппалачі), річок (Міссісіпі, Маккензі, Юкон, Колорадо), водоспаду (Ніагарський), озер (Великі: Верхнє, Мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо; Велике Солоне); <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості держав та їх столиць (США, Канада, Мексика, Панама, Коста-Рика, Нікарагуа, Гондурас, Сальвадор); <i>порівнює</i> рельєф і клімат Північної та Південної Америки; <i>визначає</i> основні напрями господарського використання природних комплексів материка; <i>досліджує</i> об'єкти Північної Америки, віднесені до світової природної спадщини ЮНЕСКО; <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p><i>обґрунтовує</i> вплив географічного положення материка на його природу, особливості освоєння людиною;</p> <p><i>оцінює</i> вплив господарської діяльності людини на природні комплекси материка;</p> <p><i>висловлює</i> судження про економічний розвиток країн материка;</p> <p><i>робить висновки</i> про механізм утворення стихійних явищ (торнадо, землетрус) та їх вплив на життя людей;</p>	
---	--

	усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя	
15	<p>Знаннєвий компонент: знає дослідників материка, особливості тектонічної будови, основні форми рельєфу, географічне розміщення типів клімату, внутрішніх вод, природних зон на материку; знає розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: характеризує географічне положення материка; пояснює закономірності форм рельєфу, клімату, річок та озер, типів ґрунтів, типових рослин і тварин, природних зон материка; аналізує особливості розміщення корисних копалин на території материка та їх вплив на господарську діяльність людини; визначає розміщення на картах різного масштабу морів (Північне, Балтійське, Середземне, Чорне, Азовське, Баренцове, Східносибірське, Жовте, Японське, Берингове, Південнокитайське, Аравійське), заток (Біскайська, Бенгальська, Перська), проток (Босфор, Ла-Манш), островів (Велика Британія, Ірландія, Нова Земля, Сахалін, Японські, Великі Зондські: Калімантан, Суматра, Ява; Філіппінські, Шрі-Ланка, Тайвань), півостровів (Балканський, Апеннінський, Піренейський,</p>	<p>Тема 2. Євразія Географічне положення. Поділ Євразії на дві частини світу. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні. Корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна поясність. Зміни природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Найбільші держави Європи та Азії. Зв'язки України з країнами Європи та Азії.</p> <p>Практичні роботи 10. Позначення на контурній карті назв географічних об'єктів Євразії. 11. Визначення типів клімату в межах помірного кліматичного поясу Євразії за допомогою кліматичних діаграм.</p> <p>Дослідження Здійснення уявної подорожі уздовж 50-ї паралелі: складання карти маршруту з позначенням країн, природних об'єктів та природних комплексів</p>

	<p>Скандинавський, Таймир, Чукотський, Камчатка, Корея, Індокитай, Малакка, Індостан, Аравійський, Мала Азія), рівнин (Східноєвропейська, Західносибірська, Велика Китайська), низовин (Прикаспійська, Середньодунайська, Індо-Гангська, Месопотамська), плоскогір'їв (Декан, Середньосибірське, Казахський дрібносопковик), гір (Піренеї, Альпи, Апенніни, Карпати, Скандинавські, Уральські, Кавказ, Тянь-Шань, Гімалаї, г. Джомолунгма), нагір'їв (Тибет, Іранське), вулканів (Гекла, Везувій, Ключевська Сопка, Фудзіяма), пустель (Каракуми, Гобі, Рубель-Халі), річок (Рейн, Дунай, Дніпро, Волга, Об, Єнісей, Лена, Амур, Хуанхе, Янцзи, Меконг, Ганг, Інд, Євфрат, Тигр), озер (Каспійське, Женецьке, Світязь, Ладозьке, Байкал, Мертве море); визначає за картами окремі географічні особливості держав та їх столиці (Україна, Німеччина, Франція, Велика Британія, Італія, Росія, Китай, Індія, Японія, Туреччина, Малайзія, Непал, Бутан, Швейцарія, ОАЕ, Іран, Мальдіви, Таджикистан, Туркменістан, Філіппіни, Ізраїль); <i>порівнює</i> типи клімату в межах помірного поясу Євразії, висотні пояси в різних гірських системах; <i>установлює</i> причини різноманітності природи Євразії; <i>уміє</i> користуватися легендою карти</p>	
--	---	--

	<p>Ціннісний компонент: <i>висловлює судження</i> щодо господарського оцінювання природних умов країни на прикладі України та країни за вибором; <i>оцінює</i> наслідки сучасного впливу господарської діяльності людини на природу материка; <i>обґрунтовує судження</i> про зв'язки України з країнами Європи та Азії; <i>робить висновки</i> про основні напрями господарського використання природних комплексів материка, поширення стихійних явищ та їх вплив на життя людей; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: <i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Презентує добірку матеріалів про один із прикладів порушення природної рівноваги на материку та шляхи її відновлення. <i>Здоров'я та безпека</i> Обґрунтовує механізм утворення стихійних явищ (торнадо, землетрус, цунамі тощо) та їх вплив на життя людей. <i>Громадянська відповідальність</i> Установлює залежність між рівнем соціального розвитку країн і станом природних комплексів. <i>Підприємливість та фінансова грамотність</i> Розуміє важливість різних напрямків взаємозв'язків між Україною та країнами Північної Америки та Євразії</p>	

5	РОЗДІЛ V. ОКЕАНИ	
2	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> великі водні об'єкти — моря, затоки, протоки; різні за походженням острови, природні багатства; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> риси географічного положення Тихого океану; <i>досліджує</i> виникнення форм рельєфу, течій, островів; <i>визначає</i> розміщення на картах різного масштабу течій (Північна та Південна Пасатна, Куросіо, Західних Вітрів, Каліфорнійська, Перуанська, Північнотихоокеанська, Східноавстралійська), островів (Нова Зеландія, Нова Гвінея, Гавайські, Маріанські); <i>порівнює</i> властивості водних мас різних частин Тихого океану; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн; <i>уміє</i> користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує</i> зв'язок клімату океану з атмосферою циркуляцією та переміщенням течій, своєрідність органічного світу; <i>оцінює</i> вплив океану на життя і діяльність людей на прибережних територіях;</p>	<p>Тема 1. Тихий океан Географічне положення. Острови в Тихому океані, їх походження та природні особливості. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків. Острівні країни та залежні території Тихого океану</p> <p>Практична робота Позначення географічних об'єктів і течій океанів на контурній карті (виконується поетапно під час вивчення кожного океану)</p>

	<p><i>робить висновок про механізм утворення цунамі та його вплив на життя людей;</i></p> <p><i>усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</i></p>	
1	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає великі водні об'єкти — моря, затоки, протоки; різні за походженням острови, природні багатства;</i> <i>знає розміщення на карті країн та їх столиць.</i></p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує риси географічного положення Атлантичного океану;</i> <i>досліджує виникнення форм рельєфу дна, течій, поширення представників органічного світу;</i> <i>визначає розміщення на картах різного масштабу течій (Гольфстрім, Північноатлантична, Канарська, Лабрадорська, Бразильська, Бенгельська), островів (Ісландія);</i> <i>характеризує особливості клімату океану;</i> <i>порівнює переміщення океанічних течій у північній і південній частинах океану;</i> <i>визначає за картами окремі географічні особливості країн;</i> <i>уміє користуватися легендою карти.</i></p> <p>Ціннісний компонент: <i>висловлює судження про проблеми забруднення океану;</i></p>	<p>Тема 2. Атлантичний океан Географічне положення. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси, їх використання. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків. Острівні країни та залежні території Атлантичного океану</p>

	<p><i>оцінює</i> вплив Атлантичного океану на природу материків і життєдіяльність людей; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
1	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> великі водні об'єкти — моря, затоки, протоки; різні за походженням острови, природні багатства; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> риси географічного положення океану, його природні ресурси; <i>досліджує</i> виникнення форм рельєфу дна океану, течій, поширення представників органічного світу; <i>визначає</i> розміщення на картах різного масштабу течій (Мадагаскарська, Мусонна, Західноавстралійська, Західних Вітрів); <i>порівнює</i> особливості географічного положення Індійського океану з Тихим та Атлантичним океанами; <i>пояснює</i> вплив океану на природу материків і життєдіяльність людей; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн; <i>уміє</i> користуватися легендою карти</p>	<p>Тема 3. Індійський океан Географічне положення. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси. Види господарської діяльності в океані. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей на прилеглих материках. Острівні країни та залежні території Індійського океану</p>

	<p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> наслідки впливу людської діяльності на природу океану; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя</p>	
1	<p>Знаннявий компонент: <i>знає</i> історію освоєння океану; <i>називає</i> великі водні об'єкти — моря, затоки, протоки; різні за походженням острови, природні багатства; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць. Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> особливості географічного положення океану, особливості поширення крижаного покриву; <i>досліджує</i> виникнення форм рельєфу дна, поширення представників органічного світу; <i>пояснює</i> вплив географічного положення океану на клімат; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн; <i>уміє</i> користуватися легендою карти. Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> можливості використання природних ресурсів океану та наявні екологічні проблеми; <i>усвідомлює</i> різноманітність країн і культур</p>	<p>Тема 4. Північний Льодовитий океан Географічне положення Північного Льодовитого океану у високих широтах. Історія географічних досліджень океану. Рельєф дна. Клімат і води. Льодовий режим океану. Органічний світ і природні ресурси. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків. Острівні країни та залежні території Північного Льодовитого океану</p>

	та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Екологічна безпека та сталий розвиток Пропонує шляхи розв'язання екологічних проблем Світового океану. Здоров'я та безпека Аналізує цінність і шкоду для здоров'я окремих видів морепродуктів. Підприємливість та фінансова грамотність Презентує власні розробки щодо раціонального використання ресурсів Світового океану</p>	
2	РОЗДІЛ VI. ВПЛИВ ЛЮДИНИ НА ПРИРОДУ МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІВ	
1	<p>Знаннявий компонент: <i>знає і розуміє</i> види природних багатств материків та океанів; <i>знає</i> розміщення на карті країн та їх столиць. Діяльнісний компонент: <i>пояснює</i> зміни природних комплексів під впливом людської діяльності та виникнення антропогенних ландшафтів; <i>визначає</i> за картами окремі географічні особливості країн; <i>уміє</i> користуватися легендою карти. Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує</i> зміни природних умов внаслідок інтенсивного природокористування; <i>оцінює</i> наслідки використання людиною природних багатств материків і океанів; <i>дає</i> господарську оцінку природним ресурсам;</p>	<p>Тема 1. Використання природних багатств материків та океанів Природні багатства материків та океанів, їх основні види. Наслідки використання ресурсів людиною. Порухення природної рівноваги. Антропогенні ландшафти. Країни, території яких зазнали значного впливу людини</p>

	усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя	
1	<p>Знаннявий компонент: знає та розуміє джерела забруднення навколишнього середовища, роль міжнародних організацій з охорони природи; знає розміщення на карті країн та їх столиць.</p> <p>Діяльнісний компонент: розрізняє основні види забруднення довкілля: хімічне, радіаційне, біологічне, теплове, звукове; визначає за картами вже відомі природоохоронні території, райони екологічного лиха; прогнозує зміни природних умов під впливом людської діяльності; аналізує рівень забруднення навколишнього середовища на материках і в океанах за показниками екологічного моніторингу; визначає за картами окремі географічні особливості країн; уміє користуватися легендою карти.</p> <p>Ціннісний компонент: висловлює судження про шляхи розв'язування екологічних проблем материків та океанів; оцінює роль міжнародного співробітництва у розв'язуванні проблем взаємодії природи і суспільства;</p>	<p>Тема 2. Екологічні проблеми материків та океанів Забруднення навколишнього середовища. Види забруднення, основні джерела їх надходження. Міжнародне співробітництво у розв'язанні екологічних проблем. Міжнародні організації з охорони природи. Країни, території яких зазнали значного впливу людини.</p> <p>Дослідження Шляхи розв'язування екологічних проблем</p>

	усвідомлює різноманітність країн і культур та значимість знань для формування толерантного ставлення до іншого способу життя	
	Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: <i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Аналізує порушення природної рівноваги на прикладі природних комплексів своєї місцевості; описує антропогенні ландшафти своєї місцевості; розуміє та пропонує шляхи розв'язування екологічних проблем материків та океанів	
6	РЕЗЕРВ ЧАСУ	

8 клас
ГЕОГРАФІЯ
«Україна у світі: природа, населення»
(70 годин, 2 години на тиждень)

Кількість годин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
2	ВСТУП	
2	<p>Знаннявий компонент: знає об'єкти вивчення курсу; наводить приклади географічних досліджень території України в минулому і тепер; пояснює особливості сучасних географічних досліджень; знає розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: характеризує методи досліджень фізичної та суспільної географії; розрізняє істотні ознаки понять «фізична географія» та «суспільна географія»; уміє користуватися джерелами географічної інформації; визначає за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: оцінює значення знань із фізичної та суспільної географії для себе й суспільства; усвідомлює цілісність і неподільність України</p>	<p>Об'єкти вивчення і методи досліджень фізичної та суспільної географії України. Джерела географічної інформації. Географічні відомості про територію України в минулому. Дослідження Геродота, Гійома Боплана, Степана Рудницького, сучасні географічні дослідження. Адміністративні регіони України</p>

	Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Громадянська відповідальність Розуміє важливість знань з географії в розв'язанні актуальних проблем розвитку України	
8	РОЗДІЛ І. ГЕОГРАФІЧНА КАРТА ТА РОБОТА З НЕЮ	
3	Знаннєвий компонент: <i>знає</i> джерела географічної інформації, елементи карти; <i>пояснює</i> відмінності між різними видами карт, картографічними проекціями; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів. Діяльнісний компонент: <i>розпізнає</i> види карт за просторовим охопленням, масштабом, змістом і призначенням; <i>характеризує</i> методи і засоби отримання географічної інформації із загальногеографічних і тематичних карт; <i>визначає</i> об'єкти, напрямки, відстані, географічні координати за навчальними картами; <i>уміє</i> користуватися навчальними картами й атласами, картографічними інтернет-джерелами; <i>застосовує</i> сучасні навігаційні системи на практиці; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.	Тема 1. Географічна карта Зображення України в картографічних творах. Елементи карти, картографічні проекції та види спотворень на географічних картах. Способи зображення географічних об'єктів та явищ на картах. Класифікація карт. Навчальні карти й атласи. Національний атлас України, електронні карти. Картографічні інтернет-джерела. Геоінформаційні та сучасні навігаційні системи. Адміністративні регіони України

	<p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> значення джерел географічної інформації для життєдіяльності людини; <i>усвідомлює</i> цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
5	<p>Знаннявий компонент: <i>знає</i> елементи топографічної карти; <i>пояснює</i> особливості читання топографічної карти; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>читає</i> топографічні карти, плани міст, схеми руху транспорту; <i>характеризує</i> методи і засоби отримання інформації з топографічних карт; <i>визначає</i> об'єкти, напрямки, відстані, географічні, прямокутні координати, висоту точок за топографічною картою; <i>уміє</i> працювати в групі та команді; <i>застосовує</i> отримані знання в орієнтуванні на місцевості за допомогою топографічної карти, плану, схеми; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> значення топографічних карт у побуті та господарській діяльності;</p>	<p>Тема 2. Топографічні карти Читання та практичне використання топографічних карт. Плани міст, схеми руху транспорту. Адміністративні регіони України.</p> <p>Практична робота 1. Визначення напрямків, відстаней, площ, географічних і прямокутних координат, висот точок за топографічною картою.</p> <p>Дослідження Прокладання маршрутів за топографічною картою та їх обґрунтування</p>

	усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Екологічна безпека та сталий розвиток Розуміє важливість використання сучасних навігаційних систем для власної безпеки та безпеки інших. Підприємливість та фінансова грамотність Уміє отримувати й аналізувати інформацію щодо природних і соціальних явищ та процесів із широкого кола джерел географічної інформації</p>	
7	РОЗДІЛ II. ГЕОГРАФІЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ	
3	<p>Знаннявий компонент: знає істотні ознаки політичної карти, складники державної території; пояснює відмінність між поняттями «країна», «держава», «залежна територія»; знає розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів. Діяльнісний компонент: характеризує географічне положення України; розрізняє фізико-, економіко-, політико-географічне положення держави; показує на карті суходільні та морські кордони: суходіл і територіальні води, крайні точки України, країни-сусіди України; географічні центри України; географічний центр Європи в Україні; визначає за допомогою карти протяжність території України в градусах і кілометрах;</p>	<p>Тема 1. Україна на політичній карті Європи і світу Політична карта світу, її елементи. Географічне положення (фізико-, економіко-, політико-географічне). Державна територія України. Державні кордони, розміри території, крайні точки, географічні центри України та Європи. Адміністративні регіони України. Практична робота 2. Позначення на контурній карті кордонів сусідніх держав, крайніх точок, географічних центрів України та Європи й зазначення їхніх назв; визначення координат точок, протяжності території України в градусах і кілометрах. Дослідження Порівняльна оцінка географічного розміщення України з країнами світу (2–3 на вибір)</p>

	<p><i>визначає за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</i></p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p><i>обґрунтовує вплив значення географічного положення України в Європі та світі на економічні та політичні процеси всередині держави;</i></p> <p><i>оцінює політико-географічне положення держав та географічне положення України;</i></p> <p><i>усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</i></p>	
1	<p>Знаннєвий компонент:</p> <p><i>знає адміністративно-територіальні одиниці України;</i></p> <p><i>пояснює особливості сучасного адміністративно-територіального устрою України;</i></p> <p><i>наводить приклади різних адміністративно-територіальних одиниць за географічним положенням на карті України.</i></p> <p>Діяльнісний компонент:</p> <p><i>аналізує зміни територіальних кордонів України з XX ст.;</i></p> <p><i>прогнозує економічні та соціальні наслідки змін адміністративно-територіального устрою України;</i></p> <p><i>показує на карті одиниці адміністративно-територіального устрою України; зміни кордонів України в XX ст.</i></p>	<p>Тема 2. Формування території України</p> <p>Адміністративно-територіальний устрій України.</p> <p>Територіальні зміни кордонів України з XX ст.</p> <p>Особливості сучасного адміністративно-територіального устрою, його проблеми та шляхи вдосконалення на різних територіальних рівнях</p>

	<p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> значення знань про адміністративно-територіальний устрій держави; <i>робить висновки</i> про місце свого населеного пункту в контексті сучасних територіальних змін</p>	
3	<p>Знаннявий компонент: <i>знає</i> різні види часу, що існують у міжнародній системі відліку; <i>наводить приклади</i> регулювання часу в країнах світу; <i>пояснює</i> відмінність між поняттями «місцевий час», «поясний час»; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> особливості регулювання системи відліку часу в країнах світу; <i>аналізує</i> карту годинних поясів Землі; <i>показує</i> на карті лінію зміни дат; <i>визначає</i> місцевий і поясний час, час у країнах світу та в Україні; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує</i> вплив літнього часу на господарську діяльність та здоров'я людини; <i>оцінює</i> значення знань про систему відліку часу;</p>	<p>Тема 3. Україна на карті годинних поясів Міжнародна система відліку часу. Годинні пояси. Місцевий час. Поясний час. Літній час. Особливості регулювання системи відліку часу в країнах світу. Час в Україні. Адміністративні регіони України.</p> <p>Практична робота 3. Аналіз карти годинних поясів Землі. Розв'язування задач на визначення часу.</p> <p>Дослідження Планування маршруту мандрівки країнами світу з визначенням різниці в часі в них порівняно з київським</p>

	усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній:</p> <p>Здоров'я та безпека Усвідомлює вплив зміни годинних поясів на здоров'я людини та безпеку.</p> <p>Громадянська відповідальність Розуміє вплив географічного положення країни на її соціально-економічний розвиток та вплив кордонів для безпеки держави</p>	
36	РОЗДІЛ III. ПРИРОДНІ УМОВИ І РЕСУРСИ УКРАЇНИ	
8	<p>Знаннявий компонент: знає форми земної поверхні; наводить приклади корисних копалин щодо їх використання; формулює визначення понять «платформа», «щит», «плита», «область складчастості»; знає розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: знаходить і показує на картах різного масштабу низовини (Придніпровська, Причорноморська, Закарпатська, Поліська), височини (Придніпровська, Подільська, Донецька, Приазовська, Хотинська (г. Берда)), гори (Українські Карпати (г. Говерла), Кримські (г. Роман-Кош)), тектонічні структури (Східноєвропейська платформа, Український щит, Волино-Подільська плита, Дніпровсько-Донецька западина, Причорноморська западина, Скіфська платформа, Донецька складчаста область,</p>	<p>Тема 1. Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мінеральні ресурси Форми земної поверхні. Простягання низовин, височин, гір, річкових долин. Карта «Фізична поверхня». Геологічна історія Землі. Геологічне літочислення. Геологічні ери. Карта «Тектонічна будова». Основні тектонічні структури. Зв'язок рельєфу з тектонічними структурами. Геологічна будова. Неотектонічні рухи. Вплив геологічної будови та тектоніки на діяльність людини. Формування рельєфу. Внутрішні та зовнішні рельєфотвірні чинники та процеси. Типи рельєфу за походженням. Рельєф і діяльність людини. Корисні копалини України, їх класифікація за використанням, закономірності поширення. Паливні корисні копалини. Діючі та перспективні басейни й райони видобування вугілля, нафти, природного газу, торфу. Рудні та нерудні корисні копалини: басейни, райони залягання та видобування. Мінеральні води та грязі.</p>

<p>Карпатська і Кримська складчасті системи), басейни і родовища корисних копалин (Донецький та Львівсько-Волинський кам'яновугільні басейни, Дніпровський буровугільний басейн, Західний, Східний, Південний нафтогазоносні райони, Криворізький залізорудний басейн, Кременчуцький залізорудний район, Придніпровський марганцеворудний басейн, Іршанське родовище титанових руд, Артемівське, Слов'янське родовища кам'яної солі, Заваллівське родовище графіту); <i>аналізує</i> поширення різних за віком гірських порід за геологічною картою; <i>пояснює</i> вплив неотектонічних рухів на формування рельєфу; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України. Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує</i> необхідність раціонального використання природних ресурсів; <i>оцінює</i> вплив людини на рельєф, наслідки видобування корисних копалин та необхідність охорони надр; <i>установлює</i> взаємозв'язки між рельєфом, тектонічними структурами, корисними копалинами, геологічною будовою території; <i>усвідомлює</i> цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	<p>Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів. Особливості геологічної будови, рельєфу та мінеральних ресурсів своєї місцевості. Адміністративні регіони України. Практична робота 4. Установлення за картами (тектонічною, геологічною, фізичною) зв'язків між тектонічною, геологічною будовою, рельєфом та корисними копалинами</p>
--	--

6	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> основні кліматотвірні чинники, кліматичні показники, типи клімату; <i>наводить приклади</i> небезпечних погодних явищ та їх наслідків; <i>формулює</i> поняття «погода», «клімат», «атмосферний фронт», «циклон», «антициклон»; <i>пояснює</i> дію кліматотвірних чинників; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> особливості розподілу сонячної енергії, напрямки руху атмосферних фронтів, циклонів та антициклонів, річний розподіл кліматичних показників у межах України; <i>визначає</i> за кліматичною картою особливості розподілу температури, повітря та опадів; <i>порівнює</i> особливості зволоження в різних частинах України, кліматичні умови своєї місцевості з іншими регіонами та їх вплив на сільське господарство; <i>аналізує</i> погодні особливості різних регіонів України за допомогою інтернет-ресурсів; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>робить висновки</i> про значення прогнозу погоди для життєдіяльності людей; оцінює можливість</p>	<p>Тема 2. Клімат і кліматичні ресурси Кліматотвірні чинники: сонячна енергія, циркуляція атмосфери, підстильна поверхня, їх взаємодія. Розподіл сонячної енергії на земній поверхні. Повітряні маси, що впливають на територію України. Атмосферні фронти, циклони та антициклони. Кліматичні показники: температура, опади, коефіцієнт зволоження та їх розподіл на території України. Річний та сезонний хід кліматичних показників. Кліматична карта. Регіональні відмінності клімату. Кліматичні ресурси. Сезонні погодні умови та явища. Несприятливі погодно-кліматичні явища. Метеорологічна служба. Прогноз погоди за даними синоптичної карти, народними прикметами. Вплив погодно-кліматичних умов на здоров'я і господарську діяльність людини. Охорона атмосферного повітря. Кліматичні особливості своєї місцевості. Адміністративні регіони України.</p> <p>Практичні роботи 5. Визначення вологості повітря за заданими показниками. 6. Визначення причин відмінностей кліматичних показників різних регіонів України за аналізом кліматичної карти.</p> <p>Дослідження Прогнозування погоди за народними прикметами та порівняння з прогнозом в інтернет-джерелах, ЗМІ</p>
---	---	---

	використання кліматичних ресурсів у різних сферах господарської діяльності на державному та побутовому рівні; <i>усвідомлює</i> цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості	
4	<p>Знаннявий компонент: <i>знає</i> складові частини вод суходолу в межах України; <i>формулює</i> визначення понять «річка», «озеро», «болото», «підземні води», «водосховище», «канал», «меандри», «тераси», «водний режим», «річковий стік», «витрата води», «водні ресурси», «твердий стік», «падіння річки», «похил річки»; <i>пояснює</i> особливості живлення та водного режиму річок, озер; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>знаходить та показує на картах різного масштабу</i> річкові системи (Дніпра, Сіверського Дінця, Південного Бугу, Дністра, Дунаю, Західного Бугу), озера (Ялпуг, Сасик, Шацькі, Синевир), лимани (Дніпровсько-Бузький, Молочний, Дністровський), водосховища (Київське, Канівське, Кременчуцьке, Каховське, Дніпровське, Дніпродзержинське, Дністровське; Печенізьке), канали (Північнокримський,</p>	<p>Тема 3. Води суходолу і водні ресурси Склад вод суходолу. Поверхневі води. Річки. Будова річкової долини. Основні річкові басейни та системи. Вплив рельєфу на річки. Характер течії. Падіння, похил річки. Вплив клімату на формування річкової системи. Живлення і режим річок, густота річкової мережі. Річковий стік, витрати води. Озера, їх типи. Болота, їх типи і поширення, причини заболочення. Водосховища та канали. Підземні води. Основні артезіанські басейни. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання та охорони. Води суходолу своєї місцевості. Адміністративні регіони України.</p> <p>Практична робота 7. Позначення на контурній карті назв найбільших річок, озер, водосховищ, каналів України</p>

	<p>Дніпро — Донбас, Каховський); <i>визначає</i> падіння та похил річки; <i>характеризує</i> водні об'єкти України, шляхи раціонального використання водних ресурсів; <i>порівнює</i> гідрографічні особливості водних об'єктів; <i>аналізує</i> можливості використання водних ресурсів; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України. Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> необхідність охорони водних ресурсів України; <i>оцінює</i> наявні водні ресурси своєї місцевості; <i>усвідомлює</i> цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> основні чинники ґрунтоутворення та типи ґрунтів; <i>пояснює</i> умови ґрунтоутворення, особливості поширення ґрунтів; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів. Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> ґрунтові ресурси України; <i>аналізує</i> карту ґрунтів України; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p>	<p>Тема 4. Ґрунти та ґрунтові ресурси Умови ґрунтоутворення, структура ґрунту, ґрунтові горизонти, родючість. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Дослідження В. Докучаєва. Карта ґрунтів. Ґрунтові ресурси України. Ґрунти своєї місцевості. Зміни ґрунтів унаслідок господарської діяльності людини. Заходи з раціонального використання й охорони ґрунтових ресурсів. Адміністративні регіони України. Практична робота 8. Порівняльний аналіз різних типів ґрунтів України</p>

	<p>Ціннісний компонент: робить висновки щодо закономірностей поширення ґрунтів на рівнинній частині України та в горах; визначає вплив родючості ґрунтів на сільськогосподарську діяльність; оцінює заходи з підвищення родючості та охорони ґрунтів; усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	<p>Дослідження Вплив людини на родючість ґрунтів своєї місцевості</p>
1	<p>Знаннявий компонент: знає видовий склад рослинності; наводить приклади рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, ендемічних і зникаючих видів рослин; знає розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: характеризує основні типи рослинного покриву України; розпізнає рослини, що занесені до Червоної книги України; аналізує карту рослинності України, вплив господарської діяльності людини на рослинний покрив; спостерігає за змінами рослинності своєї місцевості; визначає за картами географічні особливості адміністративних регіонів України</p>	<p>Тема 5. Рослинність Різноманітність рослинності. Закономірності поширення рослинного покриву в Україні. Рослинні угруповання. Червона та Зелена книги України. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Рослинність своєї місцевості. Адміністративні регіони України</p>

	<p>Ціннісний компонент: робить висновки щодо закономірностей поширення основних типів рослинності в Україні; оцінює стан рослинних ресурсів, їх роль у господарській діяльності, можливості використання в різних регіонах України; усвідомлює необхідність збереження та відновлення рослинності; усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
1	<p>Знаннявий компонент: знає видовий склад тваринного світу; наводить приклади акліматизації та реакліматизації тварин; знає розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: характеризує фауністичний склад лісів, лук, степів, боліт, водойм; розпізнає тварин, які занесені до Червоної книги України; аналізує карту тваринного світу України; визначає за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: робить висновки щодо закономірностей поширення основних видів тварин в Україні; оцінює стан тваринних ресурсів, їх роль у господарській діяльності людини;</p>	<p>Тема 6. Тваринний світ України Різноманітність тваринного світу. Закономірності поширення тваринного світу в Україні. Тварини, занесені до Червоної книги України. Вплив людини на тваринний світ. Тваринні ресурси України, заходи з їх відтворення й охорони. Тваринний світ своєї місцевості. Адміністративні регіони України</p>

	<p>усвідомлює наслідки впливу людської діяльності на тваринний світ України та своєї місцевості; усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
11	<p>Знаннявий компонент: знає чинники формування природних ландшафтів, природні країни, природні зони; пояснює на конкретних прикладах особливості взаємодії компонентів природи в ландшафті; знає розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: знаходить і показує на картах різних масштабів природні зони, гірські країни, Чорне море, Азовське море; острови (Зміїний, Джарилгач), півострови (Кримський, Керченський), косу Арабатська Стрілка, Каркінітську затоку, Керченську протоку; характеризує рівнинні лісові, лісостепові, степові та гірські ландшафти, природні комплекси морів; аналізує карту ландшафтів, співвідношення природних та антропогенних ландшафтів у своїй місцевості; визначає за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: прогнозує наслідки впливу господарської діяльності людини на природні особливості ландшафтів;</p>	<p>Тема 7. Ландшафти України Ландшафт як просторово-цілісна система. Карта «Ландшафти України». Районування природних ландшафтів, їх відображення на картах. Антропогенні ландшафти. Рівнинні ландшафти, їх різноманітність. Природні зони України: мішаних лісів і широколистяних лісів, лісостепова, степова. Використання та охорона рівнинних ландшафтів. Гірські ландшафти Українських Карпат і Кримських гір, особливості їх зміни з висотою, використання та охорона. Природні умови і ресурси Чорного та Азовського морів, проблеми їх раціонального використання. Адміністративні регіони України.</p> <p>Практична робота 9. Складання порівняльної характеристики природних зон України (на вибір).</p> <p>Дослідження (на вибір) Ландшафти своєї місцевості, їх освоєння і використання. Виявлення ландшафтів у світі, що мають схожість із ландшафтами України</p>

	<p><i>висловлює</i> судження про природно-ресурсний потенціал природних комплексів; <i>усвідомлює</i> цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
3	<p>Знаннявий компонент: <i>знає</i> складники природно-ресурсного потенціалу України, види забруднень довкілля; <i>наводить приклади</i> об'єктів природно-заповідного фонду України; <i>пояснює</i> сутність понять «екологічна ситуація», «моніторинг навколишнього середовища», «заповідник», «національний парк»; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>знаходить і показує на картах різних масштабів</i> біосферні заповідники (Асканія-Нова, Карпатський, Дунайський, Чорноморський), природні заповідники (Карадазький, Український степовий, Медобори, Канівський, Поліський), національні природні парки (Карпатський, Шацький, «Синевир», Подільські Товтри), регіональний ландшафтний парк «Меотида»; <i>характеризує</i> сучасну екологічну ситуацію в Україні; <i>аналізує</i> природно-ресурсний потенціал у різних регіонах України, аспекти раціонального природокористування, вплив екологічної ситуації на здоров'я населення;</p>	<p>Тема 8. Природокористування Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля. Природно-заповідні об'єкти своєї місцевості. Природокористування в умовах сталого розвитку. Адміністративні регіони України.</p> <p>Практична робота 10. Позначення на контурній карті об'єктів природно-заповідного фонду України.</p> <p>Дослідження (на вибір) Вплив компонентів природи на здоров'я людини. Зміни природи своєї місцевості під впливом діяльності людини</p>

	<p>визначає об'єкти природно-заповідного фонду своєї місцевості; дотримується правил безпеки та норм поведінки в природі; визначає за картами географічні особливості адміністративних регіонів України. Ціннісний компонент: оцінює переваги створення національної екологічної мережі, наслідки використання й охорони природних умов та природних ресурсів України; усвідомлює необхідність ініціативи створення розгалуженої системи природозаповідних територій; оцінює вплив екологічної ситуації на здоров'я населення; усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Екологічна безпека та сталий розвиток Усвідомлює цілісність природи і взаємозв'язок її об'єктів і явищ. Наводить приклади та робить висновки щодо необхідності утилізації і переробки відходів. Розуміє необхідність охорони атмосферного повітря, залежність його стану від різних видів діяльності людини. Усвідомлює необхідність ощадного використання та охорони водних ресурсів України. Усвідомлює необхідність збереження рослин і тварин та їх угруповань. Усвідомлює відповідальність за ощадне використання природних ресурсів, екологічний стан у місцевій громаді, Україні. Усвідомлює необхідність ініціативи створення розгалуженої системи природозаповідних територій. Характеризує сучасну екологічну ситуацію в Україні та своїй місцевості.</p>	

Здоров'я та безпека

Знає поширення по території країни негативних процесів, пов'язаних з рельєфом, тектонічною і геологічною будовою (зсуви, землетруси, карсти, обвали).

Дотримується правил поведінки під час землетрусів.

Розуміє наслідки впливу погодних умов на самопочуття та здоров'я людини.

Усвідомлює вплив погодно-кліматичних явищ на безпеку людини.

Розуміє вплив якості водних ресурсів на здоров'я людини.

Усвідомлює значення водних ресурсів для створення сприятливого середовища життя.

Усвідомлює необхідність використання деяких властивостей рослин для зміцнення та профілактики здоров'я.

Усвідомлює необхідність дбайливого ставлення до довкілля (навколишнього середовища) як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини.

Оцінює вплив екологічної ситуації на здоров'я населення.

Дотримується правил безпеки та норм поведінки в природі.

Громадянська відповідальність

Розуміє необхідність раціонального використання мінеральних ресурсів.

Робить висновки щодо необхідності заходів з охорони водних ресурсів України і своєї місцевості.

Знає і розуміє необхідність раціонального використання й охорони ґрунтів.

Сприяє формуванню відповідального члена громади, суспільства, який:

- розуміє необхідність раціонального використання рослинних і тваринних ресурсів;
- усвідомлює наслідки впливу господарської діяльності людини на тваринний світ України та своєї місцевості.

Виявляє готовність до розв'язання проблем, пов'язаних зі станом довкілля.

Підприємливість та фінансова грамотність

Розуміє значення корисних копалин для різних видів господарської діяльності людини.

Наводить приклади можливості використання кліматичних ресурсів у різних сферах господарської діяльності на державному та побутовому рівні.

Усвідомлює необхідність раціонального використання води в побуті, заощадження витрат у сім'ї.

Уміє отримати прибуток з використання власної земельної ділянки.

Визначає залежність напряму сільськогосподарської діяльності від типу ґрунту.

	<p>Розуміє рекреаційне значення природних комплексів. Оцінює природно-ресурсний потенціал своєї місцевості для організації туристичної діяльності</p>	
13	РОЗДІЛ IV. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ	
5	<p>Знаннявий компонент: знає кількість населення у світі та в Україні; найбільші країни за кількістю населення; розуміє поняття «природний рух населення», «природний приріст населення», «демографічний вибух», «демографічна криза», «демографічна політика», «еміграція», «імміграція»; пояснює демографічну ситуацію, що склалася в різних регіонах України; знає розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: визначає показники народжуваності, смертності, природного й механічного руху, частки жінок і чоловіків, окремих вікових груп у структурі населення країни (регіону); показує на карті і називає регіони світу, країни, області в Україні з найбільшою і найменшою кількістю населення, природним приростом, країни з найбільш численною українською діаспорою; знаходить інформацію з різних джерел, що характеризує населення світу й окремих країн, України та її областей;</p>	<p>Тема 1. Демографічні процеси та статеві-віковий склад населення світу та України Кількість населення у світі та Україні. Чинники, що впливають на кількість населення: природний рух, міграції. Статеві-віковий склад населення світу й України. Тривалість життя населення. Зміна кількості населення у світі та Україні. Регіональні відмінності демографічних процесів. Дослідження Павла Чубинського. Демографічна політика. Механічний рух населення: причини і види міграцій, основні напрямки міграційних потоків у світі та Україні. Українська діаспора. Міграційна політика. Адміністративні регіони України.</p> <p>Практична робота 11. Аналіз статеві-вікових пірамід України та окремих країн світу</p>

	<p><i>аналізує</i> статеві-вікові піраміди України та країн світу (<i>на вибір</i>); <i>характеризує</i> демографічні показники населення країни за сукупністю картографічних і статистичних матеріалів, механічний рух населення в Україні; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> важливість знань про демографічні процеси для соціально-економічного розвитку України та країн світу; <i>усвідомлює</i> необхідність дотримання здорового способу життя; <i>усвідомлює</i> цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
3	<p>Знаннєвий компонент: <i>знає</i> середній показник густоти населення в Україні та визначає найбільш (найменш) густозаселені країни світу; <i>розуміє</i> поняття «урбанізація», «субурбанізація», «агломерація», «мегалополіс», «мегаполіс»; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>визначає</i> показники урбанізованості території; <i>показує на карті</i> і називає регіони світу, країни, області в Україні з найбільшою і найменшою густотою населення та рівнем урбанізації,</p>	<p>Тема 2. Розселення Густота населення. Територіальні відмінності густоти населення у світі й Україні. Міські й сільські населені пункти. Критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Міські агломерації. Мегаполіси, мегалополіси. Світові міста. Відмінності в рівнях і темпах урбанізації в Україні та світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація. Адміністративні регіони України</p>

	<p>найбільші агломерації, світові міста, найбільші міста в Україні; знаходить у різних джерелах інформацію, що характеризує особливості розселення населення у світі й окремих країнах, Україні та окремих її областях; розрізняє міські і сільські населені пункти, типи міст за людністю і функціями, місто, агломерація, мегаполіс і мегалополіс, темп і рівень урбанізації; порівнює рівень і темпи урбанізації в Україні та світі; визначає за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: оцінює важливість знань про особливості розселення населення; усвідомлює взаємозв'язок між густотою населення та геоекологічною ситуацією; оцінює і пояснює вплив природних, демографічних і соціально-економічних чинників на територіальні відмінності густоти населення; усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
2	<p>Знаннєвий компонент: знає найпоширеніші мовні сім'ї; розуміє поняття «раса», «нація», «етнос», «народ», «мовна сім'я»; знає розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p>	<p>Тема 3. Етнічний склад населення Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни. Національний склад населення України: особливості та регіональні відмінності. Національні меншини</p>

	<p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> національний склад населення України за сукупністю картографічних і статистичних матеріалів; <i>порівнює</i> етнічний склад населення регіонів України; <i>показує на карті й називає</i> однопонаціональні й багатонаціональні країни, райони розселення національних меншин в Україні; <i>знаходить</i> у різних джерелах інформацію, що характеризує етнічний склад населення України й окремих країн; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> важливість толерантного ставлення до представників інших рас, національностей; <i>усвідомлює</i> цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	<p>та етнічні групи, основні райони їх розселення. Адміністративні регіони України</p>
1	<p>Знаннясний компонент: <i>називає</i> світові релігії; <i>розуміє</i> поняття «світова релігія»; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>показує на карті й називає</i> регіони домінування світових релігій; <i>знаходить</i> у різних джерелах інформацію,</p>	<p>Тема 4. Релігійний склад населення Релігія як явище культури. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні. Адміністративні регіони України</p>

	<p>що характеризує релігійний склад населення світу, окремих країн, України та її областей; <i>характеризує</i> найпоширеніші релігійні конфесії в Україні; <i>визначає</i> за картами географічні особливості адміністративних регіонів України. Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> важливість толерантного ставлення до представників інших релігійних громад; <i>усвідомлює</i> цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> кількість трудових ресурсів в Україні; <i>розуміє</i> поняття «трудові ресурси», «економічно активне населення», «зайнятість населення»; <i>пояснює</i> причини безробіття; <i>знає</i> розміщення на карті адміністративних регіонів України та їх центрів. Діяльнісний компонент: <i>визначає</i> показники безробіття; <i>показує на карті</i> й називає області в Україні з найбільшою і найменшою кількістю трудових ресурсів; <i>знаходить</i> у різних джерелах інформацію про проблеми зайнятості населення світу, окремих країн, України та її областей; <i>характеризує</i> кількість і якість трудових ресурсів окремих країн та України;</p>	<p>Тема 5. Зайнятість населення у світі та Україні Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Зайнятість населення. Проблеми зайнятості населення. Адміністративні регіони України</p>

	<p>порівнює структуру зайнятості населення в окремих країнах і Україні; визначає за картами географічні особливості адміністративних регіонів України.</p> <p>Ціннісний компонент: усвідомлює важливість знань про трудові ресурси і зайнятість населення для соціально-економічного розвитку країни; усвідомлює цілісність і неподільність України, її регіональні культурні особливості</p>	
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній:</p> <p><i>Екологічна безпека та сталий розвиток</i> Усвідомлює взаємозв'язок між густотою населення та геоекологічною ситуацією.</p> <p><i>Здоров'я та безпека</i> Усвідомлює необхідність здорового способу життя та його вплив на репродуктивне здоров'я.</p> <p><i>Громадянська відповідальність</i> Оцінює поняття рівності та розмаїття народів, явища дискримінації та гендерної нерівності в суспільстві. Оцінює і пояснює вплив природних, демографічних та соціально-економічних чинників на територіальні відмінності густоти населення. Усвідомлює причетність до національної культури України. Усвідомлює проблеми, які виникають, коли суспільства з різними цінностями та переконаннями намагаються жити разом у мирі. Розуміє необхідність толерантного ставлення до інших релігій та етнічних груп.</p> <p><i>Підприємливість та фінансова грамотність</i> Усвідомлює важливість знань іноземної мови, культури інших народів для спілкування, розширення зв'язків, створення спільних проектів. Усвідомлює важливість знань про трудові ресурси і зайнятість населення для соціально-економічного розвитку країни</p>	

4	РОЗДІЛ V. ПРИРОДА ТА НАСЕЛЕННЯ СВОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕГІОНУ	
4	<p>Знаннявий компонент: <i>пояснює</i> взаємозв'язки між природними компонентами, вплив природних умов і природних ресурсів на розселення населення в області та своїй місцевості.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> рельєф і геологічну будову, клімат, поверхневі й підземні води, ґрунтово-рослинний покрив, тваринний світ, ландшафти, населення адміністративної області своєї місцевості; <i>аналізує</i> використання природних ресурсів, екологічні наслідки природокористування.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>висловлює судження</i> щодо заходів, спрямованих на раціональне використання та охорону природних ресурсів і покращення умов життя населення; <i>обговорює</i> потреби та можливості створення нових підприємств у регіоні</p>	<p>Тема 1. Географічне положення, адміністративно-територіальний устрій, історія формування і розвитку.</p> <p>Тема 2. Природа регіону. Особливості природних умов і ресурсів. Природокористування. Об'єкти природно-заповідного фонду.</p> <p>Тема 3. Населення регіону. Кількість та структура населення. Етнічний склад. Особливості зайнятості населення.</p> <p>Дослідження (екскурсія) Ознайомлення з об'єктами природи своєї місцевості</p>
	<p>Реалізація у змісті теми наскрізних змістових ліній: Екологічна безпека та сталий розвиток Висловлює судження щодо важливості заходів, спрямованих на раціональне використання та охорону природних ресурсів і покращення умов життя населення.</p> <p>Підприємливість та фінансова грамотність Обговорює потреби та можливості створення нових підприємств у регіоні</p>	

9 клас
ГЕОГРАФІЯ
 «Україна і світове господарство»
 (52 години, 1,5 години на тиждень)

Кількість годин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	ВСТУП	
1	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> об'єкт вивчення економічної географії; <i>розуміє</i> зміст поняття «географічне середовище»; <i>наводить приклади</i> зв'язків економічної географії з іншими науками; <i>пояснює</i> актуальність і необхідність вивчення економічної географії; <i>формує</i> обґрунтовану думку щодо ролі економічної географії в розв'язанні багатьох суспільних проблем.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>визначає</i> роль економічної географії в системі географічних наук.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>висловлює</i> бачення застосування знань з економічної географії у повсякденному житті</p>	Об'єкт вивчення економічної географії. Взаємодія господарства і природи в географічному середовищі. Економічна географія в системі географічних наук. Значення знань з економічної географії
8	РОЗДІЛ І. НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО	
4	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> ознаки понять «національна економіка», «валовий внутрішній продукт», «індекс людського розвитку»;</p>	<p>Тема 1. Національна економіка Національна економіка (національне господарство). Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП),</p>

	<p><i>розуміє</i> вплив природних і суспільних чинників на розміщення виробництва (природних умов, сировинний, паливно-енергетичний, водний, працересурсний, споживчий, транспортний, науковий, екологічний, військово-стратегічний).</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>розрізняє</i> сектори національної економіки (первинний, вторинний, третинний), форми просторової організації господарства (економічні райони, елементи територіальної структури промисловості, сільського господарства тощо); <i>аналізує</i> секторальну модель економіки України та порівнює її з іншими державами.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>уміє</i> аналізувати й оцінювати власні здібності й уподобання та співвідносити їх з ринком праці в Україні; <i>усвідомлює</i> значення форм суспільної організації виробництва та їх використання в різних видах людської діяльності</p>	<p>структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Секторальна модель економіки країни. Форми суспільної організації виробництва. Форми просторової організації національної економіки. Чинники розміщення виробництва.</p> <p>Практична робота 1. Аналіз секторальної моделі економіки</p>
4	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> ознаки понять «спеціалізація території (населеного пункту, району, регіону, країни)», «міжнародний поділ праці», «світове господарство» («світова економіка»), «світовий ринок», типи економічних систем; <i>наводить приклади</i> країн світу з різним рівнем економічного розвитку (за типізацією ООН), ТНК в Україні;</p>	<p>Тема 2. Світове господарство Світове господарство (світова економіка), світовий ринок. Поняття «спеціалізація території», «міжнародний поділ праці». Типи економічних систем. Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку, місце України в ній. Багаторівневість світового господарства, його</p>

	<p><i>знає і розуміє</i> роль міжнародних організацій у світовій економіці; <i>розуміє</i> сутність тенденцій розвитку світового господарства (інтернаціоналізації виробництва, інформатизації, глобалізації, регіональної економічної інтеграції), багаторівневості світового господарства; <i>пояснює</i> вплив глобалізації на темпи розвитку світового господарства та національних економік країн різних типів. Діяльнісний компонент: <i>знаходить і показує на карті</i> країни «Великої сімки» (G-7), «Великої двадцятки» (G-20); <i>уміє</i> отримувати й аналізувати інформацію про типізацію країн за рівнем соціально-економічного розвитку. Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> вплив глобалізації на діяльність населення (на прикладі свого регіону)</p>	<p>просторова структура за концепцією «Центр — периферія». Сучасні тенденції розвитку світового господарства. Глобалізація та регіональна економічна інтеграція. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Міжнародні економічні організації. Практична робота 2. Позначення на контурній карті країн «Великої двадцятки» (G-20) і визначення їх місця в сучасній типізації країн за рівнем економічного розвитку</p>
10	РОЗДІЛ II. ПЕРВИННИЙ СЕКТОР ГОСПОДАРСТВА	
4	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> види діяльності в сільському господарстві, види сільськогосподарських угідь; <i>наводить приклади</i> впливу природних і суспільних чинників на рівень розвитку та спеціалізацію сільського господарства в регіоні світу, країні; країн з аграрною міжнародною спеціалізацією; <i>пояснює</i> поширення у світі свинарства,</p>	<p>Тема 1. Сільське господарство Сільське господарство, його значення в сучасному світі. Аграрні суспільства в сучасному світі. Складники сільського господарства. Роль природних чинників (земельних та агрокліматичних ресурсів) у розвитку й розміщенні аграрного виробництва. Землезабезпеченість. Сільське господарство України. Структура</p>

	<p>птахівництва, формування спеціалізованих районів скотарства, вівчарства.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>показує на карті світу зони (райони) вирощування пшениці, кукурудзи, рису, бавовнику, льону-довгунцю, соняшнику, сої, маслин, олійної пальми, цукрової тростини, цукрового буряку, картоплі, чаю, кави, какао-бобів; на карті України — сільськогосподарські зони, гірські та приміські райони;</i> <i>характеризує особливості розміщення рослинництва й тваринництва в Україні;</i> <i>аналізує карти сільськогосподарських культур і тваринництва;</i> <i>визначає місце України на світових ринках сільськогосподарської продукції;</i> <i>досліджує країни, які мають високо розвинуте сільське господарство, аналізує чинники їх успіху.</i></p> <p>Ціннісний компонент: <i>аргументує свою позицію щодо впровадження ринку земельних ресурсів в Україні</i></p>	<p>сільськогосподарських угідь в Україні. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Сільське господарство світу. Географія основних зернових і технічних культур та виробництва продукції тваринництва. Зональність світового сільського господарства. Найбільші країни-виробники та країни-експортери сільськогосподарської продукції.</p> <p>Дослідження Приклади країн успішного розвитку сільського господарства у світі</p>
1	<p>Знаннявий компонент: <i>називає основні лісові пояси світу;</i> <i>пояснює розміщення лісових поясів світу, лісових масивів в Україні.</i></p> <p>Діяльнісний компонент: <i>показує на карті світу ліси помірного поясу, вологі екваторіальні й тропічні ліси, райони лісового</i></p>	<p>Тема 2. Лісове господарство Лісове господарство. Основні лісові пояси світу. Лісозабезпеченість. Лісове господарство в Україні.</p> <p>Дослідження Проблеми лісів у Карпатах</p>

	<p>господарства у світі та в Україні; <i>порівнює</i> лісозабезпеченість України, світу й окремих його регіонів; <i>досліджує</i> проблеми лісів у Карпатах. Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> відповідальність громадянина, місцевих громад, держави за збереження лісових ресурсів</p>	
5	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> види мінеральних ресурсів за використанням; <i>наводить приклади</i> найбільших країн-експортерів та країн-імпортерів нафти, природного газу, кам'яного вугілля; <i>розуміє</i> закономірності поширення родовищ і басейнів корисних копалин; <i>пояснює</i> лідерство окремих країн на світових ринках мінеральної сировини за сукупністю природних і суспільних чинників, зміщення добувної промисловості до районів зі складними природними умовами, на шельф Світового океану. Діяльнісний компонент: <i>знаходить і показує на картах різного масштабу</i> найбільші басейни нафти і природного газу (Перської затоки, Західносибірський, Зондський, Сахарський, Гвінейської затоки, Техаський, Мексиканської затоки, Західноканадський, Північноморський), основні райони видобування нафти й природного газу в Україні; найбільші басейни та райони видобування вугілля</p>	<p>Тема 3. Добувна промисловість Класифікація мінеральних ресурсів за використанням. Видобування вугілля, нафти й природного газу. Найбільші у світі басейни й країни за видобутком кам'яного вугілля, нафти й природного газу. Основні й перспективні райони видобування кам'яного вугілля, нафти, природного газу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні. Видобування металічних руд. Основні закономірності розміщення родовищ металічних руд. Країни з найбільшими обсягами видобування залізних, марганцевих руд, руд кольорових, рідкісноземельних і благородних металів. Розвиток і розміщення виробництв з видобування залізних і марганцевих руд в Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів природної сировини в Україні та країнах світу. Підприємства добувної промисловості свого регіону.</p>

	<p>(Верхньосілезький (Польща), Кузнецький (Росія), Карагандинський (Казахстан), Північно-Східний (Китай), Східний (Індія), Аппалацький (США), Південно-Східний (Австралія), Донецький та Львівсько-Волинський (Україна)), країни з найбільшими обсягами видобування залізних руд (Бразилія, Австралія, Канада, Китай, Індія, Україна), басейни та райони видобування залізних та марганцевих руд в Україні, найбільші райони видобування руд кольорових металів (Кордильєри-Анди, «вольфрамово-олов'яний пояс» Азії, «мідний пояс» Африки), основні родовища руд кольорових металів, які розробляють в Україні; основні центри видобування кам'яної солі в Україні.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> місце України на світових ринках нафти, природного газу, вугілля, руд чорних і кольорових металів; <i>усвідомлює</i> суспільну значущість раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів в Україні</p>	<p>Практична робота 3. Позначення на контурній карті найбільших басейнів видобування кам'яного вугілля, нафти і природного газу.</p> <p>Дослідження Чи існує зв'язок між наявністю корисних копалин та економічним розвитком країни? (на прикладі Сінгапуру, Японії, Росії)</p>
15	РОЗДІЛ III. ВТОРИННИЙ СЕКТОР ГОСПОДАРСТВА	
2	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> типи електростанцій за джерелом енергетичних ресурсів, шляхи енергозбереження; <i>наводить приклади</i> найбільших країн-виробників та країн-споживачів електроенергії, країн, у яких</p>	<p>Тема 1. Виробництво та постачання електроенергії Значення електроенергетики. Типи електростанцій, основні чинники їх розміщення. Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП.</p>

	<p>домінує виробництво електроенергії на ТЕС, ГЕС або АЕС; <i>пояснює</i> розміщення енергогенерувальних потужностей в Україні. Діяльнісний компонент: <i>знаходить і показує на картах різного масштабу</i> ГЕС (ГАЕС) (каскад ГЕС на Дніпрі, Дністровська, Ташлицька), АЕС (Запорізька, Південноукраїнська, Рівненська, Хмельницька), ТЕС (Запорізька, Придніпровська, Трипільська, Зміївська, Слов'янська, Ладизинська, Бурштинська); <i>досліджує</i> приклади успішного використання відновлюваних джерел електроенергії. Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> перспективи використання відновлюваних джерел енергії різних видів у світі, Україні та своєму регіоні; <i>виявляє</i> переваги й недоліки виробництва електроенергії на різних типах електростанцій</p>	<p>Використання відновлюваних джерел енергії. Підприємства електроенергетики свого регіону. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі електроенергії у світі. Практична робота 4. Позначення на контурній карті України найбільших електростанцій та пояснення чинників їх розміщення. Дослідження Відновлювані джерела електроенергії (приклади успіху)</p>
3	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> види чорних і кольорових металів; <i>наводить приклади</i> найбільших країн-виробників чавуну, сталі, що забезпечені сировиною або орієнтуються на значні обсяги споживання; країн, що виплавляють найбільше у світі та Європі алюмінію, титану, міді; <i>розуміє</i> вплив сировинного, паливного, електроенергетичного, транспортного, споживчого,</p>	<p>Тема 2. Металургійне виробництво Значення металургійного виробництва в господарстві. Сучасні технології виробництва чавуну й сталі. Комбінування в чорній металургії. Кольорова металургія. Особливості технології виробництва та чинники розміщення підприємств з виплавки міді, алюмінію, титану. Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні: домінуючі технології, сукупність чинників</p>

	<p>екологічного чинників на розміщення металургійних комбінатів, місце України у світовому виробництві алюмінію з природної сировини; <i>пояснює</i> розміщення підприємств чорної та кольорової металургії в Україні. Діяльнісний компонент: <i>знаходить і показує на картах різного масштабу центри чорної металургії в Україні (Кривий Ріг, Дніпро, Кам'янське, Запоріжжя, Нікополь, Маріуполь, Краматорськ, Алчевськ), центри кольорової металургії в Україні (Миколаїв, Запоріжжя, Іршанськ, Київ, Побузьке, Бахмут, Кам'янське);</i> <i>аналізує</i> статистичні дані обсягів виробництва та експорту металургійної продукції в Україні та світі. Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> наслідки впливу металургійного виробництва на довкілля та здоров'я населення; <i>оцінює</i> вплив приватного капіталу на розвиток металургійного виробництва в Україні</p>	<p>розміщення підприємств, основні центри, місце України на світовому ринку чорних металів. Основні центри виробництва кольорових металів в Україні. Металургійне виробництво світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі чорних металів. Сучасні тенденції розміщення виробництв чавуну, сталі, прокату. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі кольорових металів у світі. Практична робота 5. Позначення на контурній карті сировинної бази та основних центрів виробництва чорних металів в Україні</p>
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> види мінеральних добрив, види хімічної продукції; <i>наводить приклади</i> найбільших у світі країн-виробників мінеральних добрив та полімерів, деревини та паперу;</p>	<p>Тема 3. Хімічне виробництво. Виробництво деревини, паперу Значення та особливості технологій хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин і хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових</p>

	<p><i>пояснює</i> вплив різних чинників на розміщення виробництв хімічної продукції, деревини й паперу.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>показує на карті</i> найбільші центри виробництва мінеральних добрив, виробів з гуми, побутової хімії, ліків в Україні (Костянтинівка, Сєверодонецьк, Кам'янське, Черкаси, Суми, Запоріжжя, Одеса, Яни Капу (Красноперекопськ), Біла Церква, Харків, Київ, Умань), центри виробництва деревини й паперу в Україні; <i>характеризує</i> сировинну базу виробництва хімічної продукції, паперу; <i>аналізує</i> зв'язки між хімічними, металургійними та іншими видами виробництв.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> вплив виробництва хімічної продукції й паперу на довкілля та здоров'я населення; <i>оцінює</i> вплив хімічного виробництва на рівень соціально-економічного розвитку країни</p>	<p>виробів.</p> <p>Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Найбільші країни-виробники мінеральних добрив, полімерів, ліків.</p> <p>Виробництво деревини й паперу: значення, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Виробництво деревини й паперу в Україні. Найбільші у світі країни-виробники деревини та паперу.</p> <p>Дослідження Географія продукції хімічного виробництва в моєму домі</p>
3	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> види продукції машинобудівних підприємств, чинники розміщення окремих виробництв машин та устаткування; <i>наводить приклади</i> найбільших країн-виробників легкових автомобілів, літаків, морських суден, верстатів, електроніки; <i>пояснює</i> розміщення виробництв транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, електротехнічної</p>	<p>Тема 4. Виробництво машин та устаткування Роль машинобудування в сучасному світі, типи підприємств та чинники їх розміщення. Спеціалізація та кооперування в машинобудуванні. Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції.</p>

	<p>та електронної продукції побутового призначення; <i>розуміє</i> причини виникнення проблем у виробництві машин та устаткування в Україні. Діяльнісний компонент: <i>показує на карті</i> найбільші країни-виробники машин та устаткування (США, Канада, країни ЄС, Японія, Китай, Нові індустріальні країни), найбільші центри машинобудування в Україні; <i>характеризує</i> сучасні тенденції розвитку та розміщення виробництва машин і устаткування. Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> роль машинобудування в розвитку світового господарства та господарства України</p>	<p>Машинобудування світу. Взаємозв'язок між рівнем економічного розвитку регіону, країни та рівнем розвитку машинобудування. Найбільші країни-виробники літаків, легкових автомобілів, морських суден, верстатів, комп'ютерів, робототехніки. Дослідження Приклади машин (устаткування, механізмів), які полегшують життя людині. Досвід провідних країн світу</p>
3	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> види тканин та сировини для їх виробництва; <i>наводить приклади</i> найбільших у світі та Європі країн-виробників та країн-експортерів тканин, одягу, взуття; <i>розуміє</i> вплив працересурсного та споживчого чинників на розвиток текстильного, швейного, взуттєвого виробництва. Діяльнісний компонент: <i>показує на карті</i> найбільші центри текстильного, швейного, взуттєвого виробництва в Україні; центри найвідоміших народних промислів; <i>аналізує</i> карту легкої промисловості України. Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> перспективи розвитку виробництва тканин, одягу та взуття в Україні</p>	<p>Тема 5. Виробництво тканин, одягу, взуття Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію. Чинники та центри розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Найбільші на світовому ринку країни-виробники та країни-експортери тканин, одягу та взуття. Народні промисли в Україні. Дослідження Що потрібно, щоб створити власне швейне виробництво</p>

2	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> складові харчової промисловості; <i>наводить приклади</i> традиційних виробництв харчових продуктів різних країн світу; <i>розуміє</i> вплив спеціалізації сільського господарства, споживчого чинника та ТНК на розвиток харчової промисловості; <i>пояснює</i> розміщення в Україні підприємств харчової промисловості в малих містах, селищах міського типу та великих селах; <i>знає</i> права споживача на якісні товари та послуги.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>показує на карті</i> найбільші центри виробництва харчових продуктів і напоїв в Україні; <i>характеризує</i> особливості виробництва окремих видів продукції харчової промисловості; <i>аналізує</i> карту харчової промисловості України.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> місце України на світовому та європейському ринках продовольства; <i>надає перевагу</i> продуктам харчування українського виробництва під час планування покупок для родини</p>	<p>Тема 6. Виробництво харчових продуктів, напоїв Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Харчова промисловість в Україні. Особливості технологій та чинники розміщення підприємств буряко-цукрового, олійного, маслосироробного, плодоовочеконсервного, рибного, хлібопекарного, макаронного, борошномельного, круп'яного, кондитерського, пивоварного, виноробного виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод. Виробництво харчових продуктів у своєму регіоні. Виробництво продуктів харчування у світі: сучасні тенденції, вплив глобалізації та національних традицій, взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн світу.</p> <p>Дослідження 1. Українські та імпортовані продукти в споживчому кошику вашої родини. 2. Традиційні продукти харчування в Україні та країнах-сусідах</p>
10	РОЗДІЛ IV. ТРЕТИННИЙ СЕКТОР ГОСПОДАРСТВА	
3	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> види транспорту, істотні ознаки понять «транспортний вузол», «транспортна магістраль», «обсяг перевезень», «вантажобіг»; <i>розуміє</i> особливості кожного виду транспорту</p>	<p>Тема 1. Транспорт Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт України. Залізничний транспорт — основний вид</p>

	<p>і його роль у перевезенні вантажів та пасажирів в Україні, домінуючу роль транспорту в експорті послуг Україною; <i>наводить приклади</i> найбільших транспортних вузлів в Україні.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>показує на карті</i> найбільші за вантажообігом морські порти Східної Азії, Європи; морські судноплавні канали (Панамський, Суецький, Кільський), найбільші за пасажирообігом аеропорти світу; країни з надшвидкісними залізницями; країни з найбільшою протяжністю автомобільних шляхів; основні залізниці, автомагістралі, морські й річкові порти, аеропорти, міжнародні транспортні коридори в Україні; <i>знаходить та аналізує</i> інформацію про розвиток видів транспорту у світі.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> транзитне значення транспортних магістралей в Україні; <i>уміє</i> раціонально використовувати різні види транспорту під час планування поїздок</p>	<p>транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Транспортні вузли. Міжнародні транспортні коридори на території України.</p> <p>Транспорт світу. Країни, що вирізняються високим рівнем розвитку мережі залізниць і автомобільних шляхів. Найбільші морські порти, їхній вплив на розміщення промисловості. Найбільші судноплавні річки світу. Найбільші аеропорти світу. Міжнародні транспортні коридори.</p> <p>Дослідження Перспективи розвитку видів транспорту у світі</p>
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> види торгівлі, ознаки поняття «зовнішня торгівля», показники зовнішньої торгівлі.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>показує на карті</i> головні регіони світової торгівлі; <i>досліджує</i> перспективи експорту продукції рідного краю.</p>	<p>Тема 2. Торгівля Торгівля як вид послуг. Форми торгівлі. Показники зовнішньої торгівлі. Торгівля в Україні. Обсяги та структура експорту й імпорту товарів та послуг. Чинники концентрації роздрібною торгівлі в населених пунктах, регіонах. Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями</p>

	<p>Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує</i> залежність обсягів торгівлі між країнами від рівня їхнього економічного розвитку та інтеграційних процесів у світі; <i>оцінює</i> роль малого підприємництва в розвитку ринку товарів і послуг</p>	<p>зовнішньоторговельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN та ін.). Дослідження Які види продукції можуть експортувати з мого краю (або вже експортують)</p>
2	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> види туризму, ознаки понять «туризм», «рекреаційні ресурси», «інфраструктура туризму»; <i>розуміє</i> вплив природних і суспільних чинників на розвиток туризму. Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> особливості основних туристичних регіонів світу; <i>показує на карті</i> основні райони туризму в Україні; <i>аналізує</i> туристичний потенціал рідного краю; <i>проектує</i> розвиток туризму рідного краю. Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує</i> рівень розвитку туризму в окремих регіонах, країнах, районах України</p>	<p>Тема 3. Туризм Туризм, його види та чинники розвитку. Туризм в Україні. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Міжнародний туризм. Основні туристичні регіони світу. Країни світу з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Проект. Мій рідний край — туристична перлина</p>
1	<p>Знаннєвий компонент: <i>розуміє</i> вплив чинників на розвиток освіти й науки в країні. Діяльнісний компонент: <i>обґрунтовує</i> рівень розвитку освіти й науки, охорони здоров'я в окремих регіонах світу, країнах, в Україні;</p>	<p>Тема 4. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я Роль науки й освіти в суспільстві. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти: технополіси, технопарки. Найвідоміші наукові та освітні центри у світі та Україні. Охорона здоров'я. Найвідоміші центри охорони здоров'я в Україні та світі.</p>

	<p><i>показує на карті найвідоміші центри освіти та науки в Україні та світі;</i> <i>досліджує результати PISA та аналізує їх.</i> Ціннісний компонент: <i>оцінює роль освіти у формуванні громадянського суспільства в Україні;</i> <i>аналізує вплив географічного середовища на здоров'я населення;</i> <i>аналізує умови для створення технополісів в Україні та прогнозує їх розвиток</i></p>	<p>Дослідження Чому Сінгапур та Фінляндія мають найвищі показники PISA?</p>
2	<p>Знаннявий компонент: <i>називає ознаки понять «кредит», «фінансовий центр», «офшор», «аутсорсинг»;</i> <i>розуміє взаємозв'язок між рівнем розвитку господарства та обсягом фінансових послуг у країні;</i> <i>пояснює значення фінансового сектора економіки держави та роль фінансових знань для формування добробуту кожної людини.</i> Діяльнісний компонент: <i>показує на карті найбільші міжнародні фінансові центри (Лондон, Нью-Йорк, Сінгапур, Сянган (Гонконг), Токіо, Шанхай, Мумбаї, Франкфурт-на-Майні, Чикаго), країни-офшори, країни-лідери на ринку програмного забезпечення.</i> Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує особливості розміщення аутсорсингу у світі, прискорений розвиток аутсорсингу інформаційних технологій в Україні</i></p>	<p>Тема 5. Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування Фінансові послуги. Світові центри банківсько-фінансової діяльності. Вплив глобалізації на розміщення фінансових установ. Країни-офшори. Особливості розміщення фінансових установ в Україні. Аутсорсинг, його переваги й недоліки. Аутсорсинг інформаційних технологій (ІТ-аутсорсинг). Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність. Країни-лідери на світовому ринку комп'ютерного програмування</p>

5	РОЗДІЛ V. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	
5	<p>Знаннявий компонент: <i>називає</i> глобальні проблеми людства; <i>наводить приклади</i> конфліконебезпечних регіонів Європи та світу; <i>характеризує</i> поширення глобальних проблем та їх прояв на території України, складники та основні положення концепції сталого розвитку.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>аналізує</i> сутність, причини виникнення, особливості розвитку сучасних глобальних проблем; <i>показує на карті</i> країни, що володіють ядерною зброєю, найбільші у світі райони екологічної катастрофи.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> наслідки прояву глобальних проблем для окремих регіонів і країн світу, роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні; <i>обґрунтовує</i> можливі шляхи подолання глобальних проблем</p>	<p>Поняття про глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Проблема війни і миру. Проблема тероризму. Екологічна проблема. Сировинна й енергетична проблеми. Демографічна й продовольча проблеми. Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Взаємозв'язок глобальних проблем. Роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні. Сталий розвиток — стратегія людства на ХХІ століття.</p> <p>Дослідження Прояв глобальних проблем у своєму регіоні</p>
3	РЕЗЕРВ ЧАСУ	

Навчальна програма з географії для учнів 6–9 класів, які працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України», підготовлена Гавриш І. В., Гога С. С., Грінченко О. І., Садкіна В. І., Цацко О. П.